

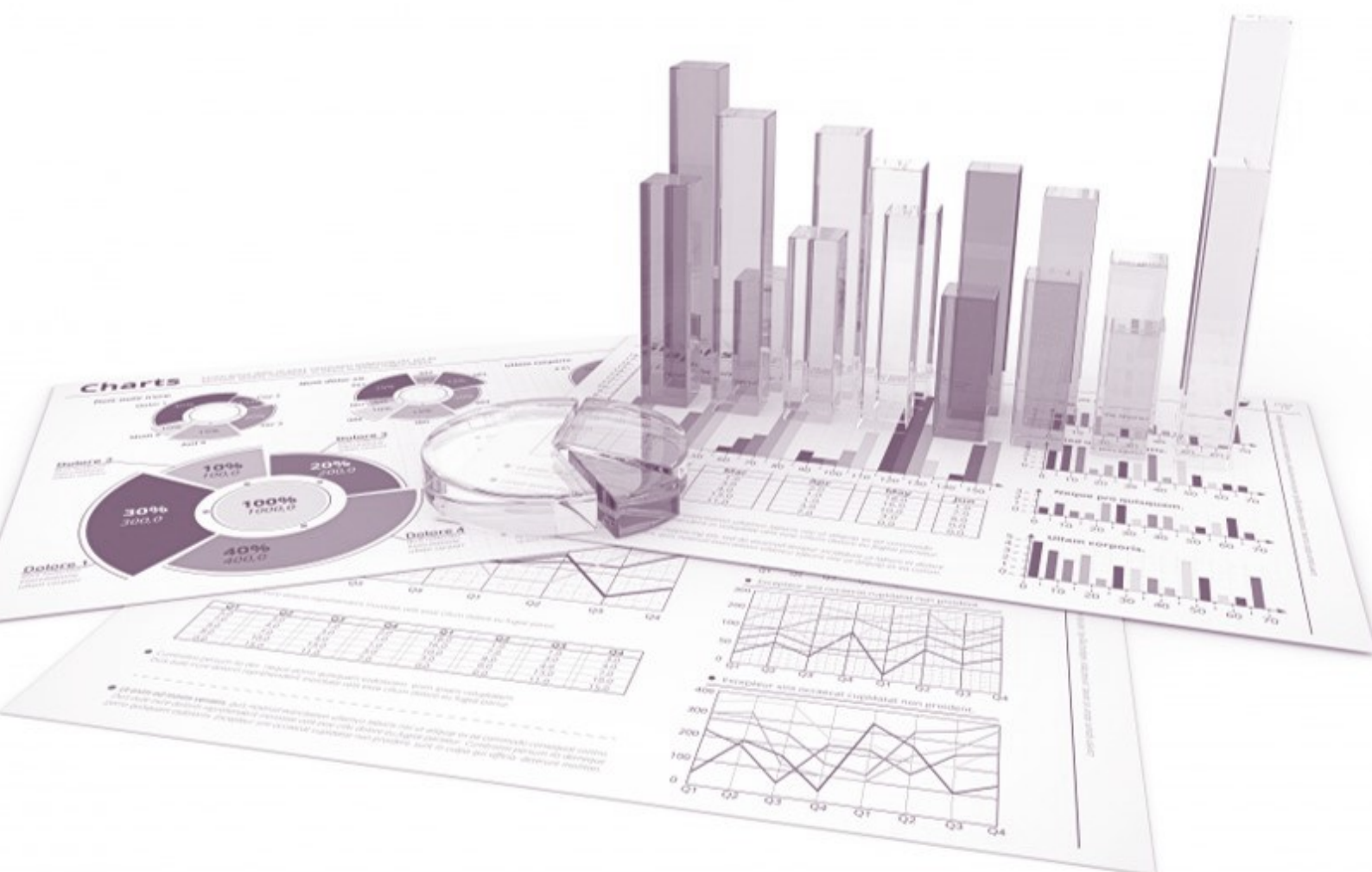
Tilskuddsrapport 2019

HelseDirektoratets forvaltning av tilskuddsmidler

Rapport

PUBLIKASJONSNUMMER:

Innhold

Innledning og sammendrag	3
1. Oversikt over Helsedirektoratets tilskuddsbudsjett	7
1.1 Tilskuddsbudsjett i 2019	7
1.2 Type tilskuddsordninger	11
1.3 Fastsettelse av tilskuddsbeløp	15
1.4 Presentasjon av statistikk i denne rapporten	15
2. Refusjonsordninger	17
2.1 Helsedirektoratets refusjonsordninger	17
2.2 Refusjonsordninger til kommuner	18
2.3 Refusjonsordninger til private bedrifter og til privatpersoner	23
3. Tilskudd til kommuner	24
3.1 Tilskuddsordninger og kategorier	24
3.2 Statlig piloter og forsøk	25
3.3 Ordninger ørmerket navngitte mottakere	31
3.4 Åpen konkurranse	33
4. Tilskudd til frivillige organisasjoner	39
4.1 Tilskuddsordninger tilgjengelig for frivillige organisasjoner	39
4.2 Frivillige organisasjoner som mottar tilskudd fra tre eller flere ordninger	42
4.3 Ordninger ørmerket navngitte mottakere – nasjonal oppgave	42
4.4 Ordninger med åpen konkurranse	45
4.5 Ordninger som faller utenfor hovedkategorier	48
5. Satsningsområde – Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016-2020)	49
5.1 Satsningsområder i tilskuddsrapporten	49
5.2 Utvalgt satsningsområde med tilhørende tilskuddsordninger	49
6. Evalueringer av tilskuddsordninger	54
6.1 Påbegynte og/eller ferdigstilte evalueringer i 2019	54
6.2 Evalueringer av tilskuddsordninger som var løpende gjennom hele 2019	55

6.3	Oppsummering av hovedfunn fra evalueringer/gjennomganger av tilskuddsordninger som ble avsluttet i 2019	55
7.	Vedlegg: tilskudd til andre tilskuddsmottakere	59
7.1	Tilskudd til andre tilskuddsmottakere	59
7.2	Ordninger øremerket navngitte mottakere – nasjonal oppgave	59
7.3	Ordninger med åpen konkurranse	67
7.4	Ordninger som faller utenfor hovedkategoriene	68
8.	Vedlegg: Kunnskaps- og kompetansesentrene innen psykisk helse, rus og vold	70
8.1	Kunnskaps- og kompetansesentrene innen psykisk helse, rus og vold	70

Innledning og sammendrag

Formålet med Tilskuddsrapport for 2019 er å gi en oversikt og status for tilskuddsordninger som Helsedirektoratet forvalter med tilhørende budsjett og utbetalinger. Statistikk og utviklingstrekk i tilskuddsporteføljen skal kunne følges jevnlig gjennom de årlige tilskuddsrapportene. Rapporten bør også ses i sammenheng med Helsedirektoratets årlige måloppnåelsesrapportering på tilskuddsordninger. Målgruppen for rapporten er ansatte i Helsedirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet og eventuelt eksterne interessenter.

Der det er hensiktsmessig sammenlignes status og utviklingstrekk fra 2018 til 2019. Som en videreutvikling av den årlige rapporten er det i denne versjonen inkludert et eget kapittel med oversikt over påbegynte, løpende og slutførte evalueringer av tilskuddsordninger i 2019, samt korte oppsummeringer av hovedfunn og resultater fra de slutførte evalueringene.

I rapport for 2019 er det også inkludert en oversikt over utbetalinger innenfor tilskuddsordninger som er sentrale for måloppnåelse for ett utvalgt satsningsområde. I årets rapport inngår satsningsområdet Opptappingsplanen for rusfeltet (2016-2020). Målet for neste års rapport er å utvide denne delen av rapporten og inkludere flere satsningsområder med utbetalinger over tilhørende tilskuddsordninger.

Under følger et punktvis sammendrag av viktige resultater fra årets rapport:

- ✓ Helsedirektoratet hadde ansvaret for 158 tilskuddsordninger med et totalt budsjett på 17,9 mrd. kroner. Åtte av ordningene med et budsjett på 1,4 mrd. kroner ble forvaltet av Fylkesmannen på vegne av Helsedirektoratet.
- ✓ Det samlede tilskuddsbudsjettet økte med 6,5 prosent fra det foregående året, med en reduksjon i antall ordninger på 3,7 prosent.
- ✓ Blant de enkeltstående kapitlene i statsbudsjettet med budsjetterte tilskuddsmidler over 25. mill. kroner i 2019, var det størst prosentvis endring i tilskuddsbudsjett fra det foregående året for kapitlene 0762 *Primærhelsetjenester* (+29,3 prosent) og 0781 *Forsøk og utvikling* (+22,8 prosent). Kun ett av kapitlene hadde reduksjon i tilskuddsbudsjett fra 2018 til 2019; kapittel 781 *Personell* (-3,2 prosent). Et kapittel var nytt for året; Historiske pensjonskostnader (30 millioner kr).
- ✓ Refusjonsordninger utgjorde størstedelen av Helsedirektoratets tilskuddsbudsjett i 2019 (69 prosent) – dette tilsvarer prosentsatsen fra 2018. Ordningen *Særlig ressurskrevende*

helse- og omsorgstjenester utgjør 90 prosent av totalt utbetalte tilskuddsmidler under refusjonsordninger og 62 prosent av totalt utbetalte tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet i 2019.

- ✓ Det ble det totalt utbetalt 2,7 mrd. kroner i tilskudd til kommunene i 2019¹, ikke medregnet refusjonsutbetalinger.
- ✓ Foruten refusjonsordninger kunne kommunene søke om tilskuddsmidler fra 41 ordninger og velge mellom ordninger knyttet til utvidelse av et ønsket tjenestetilbud, rekruttering av helsepersonell, kompetansebygging, prosjekter, utprøving av nye modeller m.m. 416 av 422 kommuner (98,6 prosent) søkte om tilskudd fra Helsedirektoratet, som er en økning på 4,7 prosentpoeng fra 2018.
- ✓ Ordningene *Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens* og *Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten* var blant de mest omsøkte ordninger blant norske kommuner i 2019.
- ✓ I 2019 forvaltet direktoratet 10 tilskuddsordninger for kommuner som prøver ut alternative måter å organisere eller tilby helse- eller omsorgstjenester på (statlige piloter og forsøk). Av totalt kr 1,49 mrd. kroner under kategorien statlig piloter og forsøk er kr 1,4 mrd. knyttet til forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenester, modell A og B. Det høye beløpet skyldes at i disse forsøkskommunene erstattes ordinær rammefinansiering til alle pleie- og omsorgstjenester med statlig tilskudd.
- ✓ Frivillige organisasjoner kunne i 2019 søke på 54 av Helsedirektoratets tilskuddsordninger, 36 av ordningene var øremerket i statsbudsjettet til bestemte organisasjoner, resterende ordninger var i hovedsak i kategorien åpen konkurranse.
- ✓ Utbetalinger av tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner fordelte seg over ni kapitler i statsbudsjettet med en totalsum på 970,7 mill. kroner i 2019, som er økning på 4,6 prosent fra 2018. Det ble utbetalt mest til arbeid med psykisk helse og rus 756,9 mill. (+1,9 prosent), over kapitlene 0765 *Psykisk helse og rus* og 0714 *Folkehelse*. Over kapittel 0761 *Omsorgstjenester* ble det utbetalt totalt 64,7 millioner til frivillige organisasjoner, som er en økning på 62 prosent fra 2018.

---

¹ Dette tallet inkluderer også støtte til 16 fylkeskommuner under ordningen *Helse- og omsorgstjenester og tannhelsetjenester til innsatte i fengsel* på 16 mill. kroner.

- ✓ Blant de frivillige organisasjonene som mottok tilskudd fra tre eller flere ordninger, så var det Frelsesarmeen (63,4 mill.kr.), Blå Kors Norge (51,4 mill.kr., Mental helse (47,5 mill.kr.) og Kirkens Bymisjon (37,6 mill.kr) som mottok mest midler.
- ✓ Det ble utbetalt 300 mill.kr. til frivillige organisasjoner for å utføre nasjonale oppgaver i 2019, noe som er en oppgang på 50 mill.kr. (20 prosent) fra 2018.
- ✓ Av de tilskuddsordningene under åpen konkurranse som er forbeholdt frivillige organisasjoner ble det utbetalt mest under *Aktivitetstilskudd rettet mot personer med rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring* (232 mill. kr, -2,1 prosent), *Grunntilskudd til frivillige organisasjoner som i samarbeid med kommunene driver institusjonsbaserte tiltak for personer med rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring* (117, 5 mill.kr, -3,1 prosent) og *Frivillig rusmiddelforebyggende og spillavhengighetsforebyggende innsats* (49,4 mill.kr, +16,1 prosent)
- ✓ Av ordninger under åpen konkurranse, hvor blant annet frivillige organisasjoner kan søke, ble det utbetalt mest til frivillige organisasjoner under ordningene; *Bruker- og pårørendearbeid innen rus- og psykisk helsefeltet* (131, 7 mill.kr, +2,1 prosent), *Seksuell helse* (33 mill.kr, +5,6 prosent) og *Forskrift om tilskudd til arbeid innen feltet hiv og seksuelt overføre infeksjoner* (23, 6 mill. kr, -0,7 prosent).
- ✓ Det ble tildelt tilskudd på totalt 2,1 milliarder kroner i 2019 under tilskuddsordninger som inngår i Helsedirektoratets årlige rapportering til HOD på satsninger og tiltak under Opptappingsplanen for rusfeltet (2016-2020). Ses det atskilt på tilskuddsordninger hvor personer med rusmiddelproblemer er *primærmålgruppe/primærmålgruppe på brukereffektnivå*, ble det utbetalt totalt 1,58 milliarder.
- ✓ I 2019 var det ni evalueringer av tilskuddsordninger som enten ble påbegynt og/eller avsluttet. Seks tilskuddsordninger var under løpende evaluering gjennom hele 2019.
- ✓ For 2019 ble det totalt utbetalt 558,3 millioner (+5,7 prosent) til kompetansesentrene innen fagfeltet psykisk helse, rus og vold som mottar øremerkede tilskuddsmidler over statsbudsjettet kap. 0765 og 0714 (Korus'ene). De største mottakerne er Regionale kompetansesentre innenfor rusfeltet med 31 prosent, Regionale kunnskapssentre for barn og unges psykiske helse med 25 prosent og Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging med 23 prosent. Sentrene som mottok minst var Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse (2 prosent), Nasjonalt senter

for selvmordsforskning- og forebygging (3 prosent) og Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (5 prosent).

1. Oversikt over Helsedirektoratets tilskuddsbudsjett

1.1 Tilskuddsbudsjett i 2019

Helsedirektoratet er den største forvalteren av tilskudd i staten målt i budsjett og antall ordninger. I 2019 hadde direktoratet ansvar for 158 tilskuddsordninger med totalt budsjett på 17,9 mrd. kroner. Av disse 158 forvalter fylkesmennene åtte tilskuddsordninger på vegne av Helsedirektoratet.

Det meste av tilskuddsmidlene var bevilget over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Direktoratet forvalter også ordninger over Kommunal- og moderniseringsdepartementets og Kulturdepartementets budsjetter. Tabell 1-1 viser hvilke kapitler i statsbudsjettet tilskuddsbevilgningene kommer fra

Tabell 1-1 Helsedirektoratets tilskuddsbudsjett fordelt på kapitler i statsbudsjettet 2018 og 2019 (i 1000 kr)

Kapittel	Programkategori	2018			2019		
		Budsjett (%)		Antall ordninger	Budsjett (%)		Antall ordninger
0575	Ressurskrevende helse- og omsorgstjenester	9 660 582	57,30 %	1	10 222 000	56,95 %	1
0761	Omsorgstjenester	3 304 371	19,60 %	33	3 442 016	19,18 %	35
0765	Psykisk helse og rusarbeid	2 052 934	12,20 %	36	2 084 052	11,61 %	32
0762	Primærhelsetjenester ²	840 704	4,99 %	25	1 086 649	6,05 %	25
0770	Tannhelsetjenester	285 326	1,69 %	11	293 700	1,64 %	11
0714	Folkehelse	276 178	1,64 %	25	283 681	1,58 %	22
0783	Personell	158 181	0,94 %	5	153 058	0,85 %	5
0714/0765	Folkehelse/ psykisk helse og rusarbeid ^{3,4}	129 550	0,77 %	1	201 757	1,12 %	3
0781	Forsøk og utvikling mv.	52 000	0,31 %	10	63 850	0,36 %	9
0737	Historiske pensjonskostnader ⁵				30 000	0,17 %	1
0761/0762	Omsorgstjeneste/ primærhelsetjeneste	25 800	0,15 %	2	28 300	0,16 %	2
0761/0769	Omsorgstjeneste/ utredningsvirksomhet mv.	18 507	0,11 %	1	19 000	0,11 %	1
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak	18 392	0,11 %	4	15 925	0,09 %	3
0740	Helsedirektoratet / sentral helseforvaltning	7 000	0,04 %	2	4 000	0,02 %	1
0717	Legemiddeltiltak	6 400	0,04 %	1	6 400	0,04 %	1
0761/0781	Omsorgstjenester /Forsøk og utvikling	5 700	0,03 %	1	5 700	0,03 %	1
0315	Måltidsfellesskap for eldre og aleneboende	5 000	0,03 %	1	-	-	-
0733	Habilitering og rehabilitering	4 775	0,03 %	3	2 245	0,01 %	2
0702	Beredskap	3 853	0,02 %	2	3 877	0,02 %	2
0769	Utredningsvirksomhet				2 600	0,01 %	1
	SUM:	16 850 253	100 %	164	17 948 810	100 %	158

Kapittel 0575 Ressurskrevende tjenester har én ordning, *Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester*, som er Helsedirektoratets største tilskuddsordning. Her er budsjettet på 10,2 mrd. kroner eller 57 prosent av direktoratets tilskuddsbudsjett.

Deretter kommer kapittel 0761 *Omsorgstjenester* med budsjett på 3,4 mrd. kroner eller 19,2 prosent. Dette kapitlet er med sine 35 tilskuddsordninger det største målt i antall ordninger. Kapittel

² Inkluderer tilskudd til Veiledning i spesialistutdanningen i allmenmedisin over 0762.63 og 0783.61.

³ Her har vi inkludert *Tilskudd til digitale hjelpeverktøy* med 52,3 MNOK over kapitlene 0714.60, 0765.72 og 0781.79. Tilskuddet er nytt fra 2019 og er slått sammen av øremerkede tilskudd til Mental Helse Hjelpetelefonen, Blå kors - Snakk om mobbing, Kirkens SOS, Rustelefonen (Oslo kommune), Nasjonal kontaktelefon til eldre utsatt for vold (Oslo kommune) og Kreftforeningens rådgivningstjeneste (Kreftlinjen).

⁴ Inkluderer tilskudd til Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU) over 0714.21, 0718.21, 0783.79.

⁵ Tilskuddsordningen har budsjett, men ingen utbetalinger i 2019.

0765 *Psykisk helse og rusarbeid* er det neste i rekken med budsjett på 2,1 mrd. kroner, som er 11,6 prosent av totalt budsjett.

Det er store prosentvise endringer fra 2018 til 2019 i tilskuddsbudsjett fordelt på kapitler i statsbudsjettet, jf tabell 1-2. Vi ser en betydelig økning innenfor primærhelsetjenester hvor økningen er størst for *tilskudd til styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten* (+123,2 millioner), *tilskudd til rekruttering av fastleger i kommuner som har rekrutteringsvansker* (+58,5 millioner), samt det nyetablerte *tilskuddet for ALIS-avtaler for næringsdrivende fastleger* (53,4 millioner).

Under kapittel 0714/0765 er *tilskuddsordningen for Digitale hjelpeverktøy* inkludert i beløpet for 2019 og er grunnen til den store endringen fra 2018. Digitale hjelpeverktøy er øremerket konkrete tilskuddsmottakere og slått sammen til en tilskuddsordning i 2019.

Tabell 1-2 Prosentvis endring i Helsedirektoratets tilskuddsbudsjett fordelt på kapitler i statsbudsjettet fra 2018 til 2019

Kapittel	Programkategori	Prosentvis økning i budsjett fra 2018 til 2019
0575	Ressurskrevende helse- og omsorgstjenester	5,8 %
0761	Omsorgstjenester	4,2 %
0765	Psykisk helse og rusarbeid	1,5 %
0762	Primærhelsetjenester	29,3 %
0770	Tannhelsetjenester	2,9 %
0714	Folkehelse	2,7 %
0783	Personell 3,22	-3,2 %
0714/0765	Folkehelse/ psykisk helse og rusarbeid	55,7 %
781	Forsøk og utvikling mv.	22,8 %
0761/0762	Omsorgstjeneste/ primærhelsetjeneste	9,7 %
0761/0769	Omsorgstjeneste/ utredningsvirksomhet mv.	2,7 %
734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak	-13,4 %
740	Helsedirektoratet / sentral helseforvaltning	-42,9 %
717	Legemiddeltiltak	0,0 %
0761/0781	Omsorgstjenester /Forsøk og utvikling	0,0 %
315	Måltidsfellesskap for eldre og aleneboende	-
733	Habilitering og rehabilitering	-53,0 %
702	Beredskap	0,6 %
737	Historiske pensjonskostnader	-
769	Utredningsvirksomhet	-
	SUM:	6,5 %

Tilskuddsordningen for historiske pensjonskostnader er en overslagsbevilgning under programkategori 10.30 – Spesialisthelsetjenester og ble etablert i 2019 med et budsjett på 30

millioner. Søknadene behandles og tilskudd utbetales fortløpende først i 2020. Tilskuddet skal dekke premier for historisk pensjonsopptjening for enkelte leverandører av spesialisthelsetjenester og barnevern.

I 2017 leverte en ekspertgruppe en rapport med områdegjennomgang av øremerkede tilskudd til kommunesektoren til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Finansdepartementet. Ekspertgruppen peker på et behov for kraftig opprydning og foreslår blant annet å kraftig redusere antall tilskuddsordninger gjennom innlemming og sammenslåing av tilskudd. Fra 2018 til 2019 ser vi at antall ordninger er redusert med 3,7 prosent og basert på utviklingen kan det tyde på at vi går i denne retningen for tilskudd forvaltet av Helsedirektoratet. I denne rapporten ser vi kun på utviklingen over to år og det vil være nyttig å se hvordan dette utvikler seg i årene fremover og om vi beveger oss i en retning av færre og mer robuste og fleksible ordninger.

Av de 17,9 mrd. kroner ble 1,4 mrd. forvaltet av fylkesmennene på vegne av Helsedirektoratet. Slik tabell 1-3 viser, forvalter fylkesmennene tilskudd til kommuner fordelt på åtte ordninger. Intensjonen bak delegering av forvaltningen er å fordele tilskuddsmidler nærmest mulig mottakerne. Fylkesmennene tar ansvar for søknadsbehandling og rapportering fra kommunene, mens Helsedirektoratet har ansvar for utforming av regelverk for disse ordningene.

Tabell 1-3 viser oversikt over ordningene som fylkesmennene forvalter på vegne av Helsedirektoratet. Utbetaling av disse tilskuddsmidlene skjer gjennom fullmaktsbrev og statistikk om disse midlene er ikke med i denne rapporten.

Den største endringen fra 2018 til 2019 finner vi med 50 millioner kroner i økt tilskudd til rekruttering av psykologer i kommunene, som en del av opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse.

Tabell 1-3 Ordninger som Helsedirektoratet har delegert til fylkesmennene i 2019 (i 1000 kr)

Kapittel. post	Ordningsnavn	Budsjett 2018	Budsjett 2019
734.70	Institusjonsopphold og hjemsending - FM	2 706	2 784
761.67	Kompetansehevende tiltak for lindrende behandling og omsorg ved livets slutt i kommunene	14 500	14 500
761.68	Kompetanse- og innovasjonstilskudd totalt:	388 387	398 050
	Kommunalt kompetanse- og innovasjonstilskudd		
	Helseinnovasjonssenteret i Kristiansund		
762.60	Omsorgsplan 2020 - Innføring av velferdsteknologiske løsninger	17 806	18 058
	Etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud ⁶		
762.64	Styrking av habilitering og rehabilitering i kommunene	89 736	88 196
765.60	Psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene	155 076	205 000
	Tilbud til voksne og barn med langvarige og eller sammensatte behov	248 098	235 213 ⁷
765.62	Kommunalt rusarbeid	475 697	490 565
761.60	Kompetansehevingspott for sammenslåtte kommuner	380	-
Sum		1 392 386	452 366

I tillegg til de delegerte tilskuddsordningene i tabell 1-3 er ordningen *Hjemhenting ved alvorlig psykisk lidelse m.v.* også delegert til fylkesmannen. Ordningen er refusjonsordning for gjennomføring av pasienttransporter til og fra utlandet. Det er i 2019 bevilget 2,8 millioner kroner til ordningen.

1.2 Type tilskuddsordninger

I 2019 forvaltet Helsedirektoratet 150 tilskuddsordninger med et totalt budsjett på 16,5 mrd. kroner. Ordninger delegert til fylkesmennene er altså ikke medregnet her.

Ordningene varierer med tanke på målgruppe, antall søkere, budsjettstørrelse, type mottakere m.m., og krever dermed ulik innsats og tilnærming fra forvaltere i Helsedirektoratet. For å beskrive direktoratets forvaltning av tilskuddsmidler har vi valgt å kategorisere tilskuddsordninger i ni ulike grupper:

⁶ Forvaltningsansvaret for denne tilskuddsordningen ble overført til fylkeskommunen fra 1. januar 2020 så det er kun til og med 2019 at Fylkesmannen forvalter ordningen.

⁷ I 2019 er dette *tilskuddene tilbud til voksne med langvarige og/eller sammensatte tjenestebehov og utvikling av tilbud til barn og unge med behov for langvarig og sammensatt oppfølging.*

- **Refusjonsordninger**

I denne kategorien ligger ordninger hvor søker etter forskrift eller lov har krav på tilskuddsmidler dersom visse fordelingskriterier er møtt. Størrelsen på refusjonen varierer etter forhåndsdefinerte satser.

- **Statlige piloter og forsøk**

Ordninger hvor søkere er med på å prøve ut nye modeller av forskjellig slag. Tilskuddsmottakerne konkurrer ikke med hverandre om midler, men er valgt ut etter forhåndsdefinerte kriterier.

- **Ordninger øremerket navngitte mottakere**

Ordninger hvor tilskuddsbevilgningen er øremerket med beløp i statsbudsjettet til bestemte mottakere. Dette er den største gruppen ordninger i antall, og utgjør litt over halvparten av alle ordninger som direktoratet forvalter direkte. I de fleste tilfeller gis et øremerket tilskudd til én mottaker over en ordning.

- a) **Kommunal oppgave**

Ordninger hvor mottakere får tilskudd som gagnar dem som bor i den aktuelle kommunen eller området, for eksempel tilskuddsordningen "Helsestasjons- og skolehelsetjenesten – Områdesatsningen Oslo Indre Øst" hvor målgruppen for ordningen er gravide, barn og unge 0-20 år i Oslo indre øst (bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo).

- b) **Nasjonal oppgave**

Mottakere får tilskudd til å utføre en aktivitet som er til gode for befolkningen eller befolkningsgrupper i hele landet. Et eksempel er *Skolefruktordningen* hvor Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) er delegert daglig drift av *Skolefrukt* som er en landsdekkende tjeneste.

- **Åpen konkurranse**

Ordninger hvor tilskuddssøknadene vurderes etter kvantitative eller kvalitative kriterier, og hvor søkere konkurrer med hverandre om tilskudd.

- a) **Ordninger med åpen konkurranse**

Ordninger som er åpne for flere forskjellige type tilskuddsmottakere, som blant annet kommuner, organisasjoner, stiftelser osv.

- b) **Ordninger med åpen konkurranse - forbeholdt kommuner**

Tilskuddsordninger uten øremerkede mottakere, men som kun kommuner kan søke på.

- c) **Ordninger med åpen konkurranse - forbeholdt frivillige organisasjoner**

Dette er tilskuddsordninger som kun organisasjoner registrert som frivillig organisasjon i Brønnøysundregisteret kan søke på.

- **Ordninger som faller utenfor hovedkategoriene**

I denne kategorien ligger syv ordninger som er vanskelig å plassere inn i de andre kategoriene. Noen av disse ordningene er øremerket bestemte tilskuddsmottakere.

Ordninger kan for eksempel være knyttet til forpliktelser inngått gjennom internasjonale avtaler (*Sunne kommuner og Nordisk Velferdssenter*). Det kan også være ordninger der formålene ikke er rent nasjonale eller kommunale, men heller en kombinasjon. Et annet eksempel er tilskudd for *historiske pensjonskostnader* med en kompleks beregningsmetodikk for refusjonen som er ny i 2019.

Fra tabell 1-4 ser vi at refusjonsordninger utgjør den største delen av direktoratets tilskuddsbudsjett til tross for at det var relativt få slike ordninger. Av de 4 291 søknader Helsedirektoratet fikk i 2019 gjaldt 29 prosent refusjonsordninger.

Ordninger øremerket navngitte mottakere utgjør 85 av de 150 ordningene direktoratet forvalter, og budsjettmessig utgjør de omtrent 8 prosent.

Ordninger hvor søkerne konkurrerer med hverandre om å få støtte utgjør 12 prosent i budsjettssammenheng. Hele 59 prosent av alle innsendte tilskuddssøknader i 2019 var sendt til disse ordningene. Antallet har gått noe ned fra 62 prosent i 2018. Resten av ordninger fordeler seg på statlige piloter og forsøk og ordninger som faller utenfor hovedkategoriene.

Tabell 1-4 Tilskuddsbudsjett fordelt etter åtte kategorier av tilskuddsordninger som Helsedirektoratet forvaltet direkte i 2018 og 2019 (i 1000 kroner)

Kategori	2018				2019			
	Budsjett (%)		Antall ordninger (%)		Budsjett (%)		Antall ordninger (%)	
Refusjonsordninger	10 733 299	69 %	7	5 %	11 334 536	69 %	7	5 %
Statlige piloter og forsøk	1 494 859	9 %	9	6 %	1 486 672	9 %	10	7 %
Ordninger øremerket navngitte mottakere - nasjonal oppgave	1 268 686	8 %	90	58 %	1 360 920	8 %	85	57 %
Ordninger med åpen konkurranse - forbeholdt kommuner	699 494	5 %	11	7 %	1 010 513	6 %	11	7 %
Ordninger med åpen konkurranse - forbeholdt frivillige organisasjoner	462 146	3 %	8	5 %	462 998	3 %	7	5 %
Ordninger med åpen konkurranse	435 141	3 %	19	12 %	446 655	3 %	18	12 %
Ordninger øremerket navngitte mottakere - kommunal oppgave	231 118	2 %	5	3 %	229 093	1 %	5	3 %
Ordninger som faller utenfor hovedkategoriene	133 124	1 %	6	4 %	165 057	1 %	7	5 %
SUM:	15 457 867	100 %	155	100 %	16 496 444	100 %	150	100 %

Tabell 1-5 illustrerer at budsjettet er økt med 7 prosent samtidig som antall tilskuddsordninger er redusert med 3 prosent. Den største prosentvise endringen i budsjett ser vi for kategorien *Ordninger med åpen konkurranse – forbeholdt kommuner*, hvor det er en økning på 44 prosent fra 2018 til 2019 og antall ordninger holdes stabilt.

Tabell 1-5 Prosentvis endring innen hver kategori fra 2018 til 2019

Kategori	Prosentvis endring i budsjett	Prosentvis endring i antall ordninger
Refusjonsordninger	6 %	0 %
Statlige piloter og forsøk	-1 %	11 %
Ordninger øremerket navngitte mottakere - nasjonal oppgave	7 %	-6 %
Ordninger med åpen konkurranse - forbeholdt kommuner	44 %	0 %
Ordninger med åpen konkurranse - forbeholdt frivillige organisasjoner	0 %	-13 %
Ordninger med åpen konkurranse	3 %	-5 %
Ordninger øremerket navngitte mottakere - kommunal oppgave	-1 %	0 %
Ordninger som faller utenfor hovedkategoriene	24 %	17 %
Totalt hele budsjettet (ikke sum)	7 %	-3 %

1.3 Fastsettelse av tilskuddsbeløp

I forvaltningen av tilskuddsordninger bruker Helsedirektoratet flere metoder for å fastsette innvilget tilskuddsbeløp.

For mange av direktoratets ordninger rettet mot kommunene legges søkers regnskap til grunn for å avgjøre hvor mye den har krav på. Direktoratet betaler enten en gitt sats eller andel av regnskapsførte utgifter til den som søker om tilskudd. Dette gjelder i særlig grad refusjonsordninger samt ordninger hvor kommunene prøver ut statlige piloter og forsøk.

I ordninger hvor det er konkurranse om midler er tilskuddsbeløpet ofte bestemt etter vurdering ut fra skjønnsmessige tildelingskriterier. Søknadene måles etter tildelingskriterier og får tildelt poeng. Tildelingskriteriene er unike for hver tilskuddsordning.

Tilskuddsmottakere som er øremerket i statsbudsjettet får tilskudd som presisert der. Helsedirektoratets rolle ved fastsettelse av tilskuddsbeløpet i disse tilfellene begrenser seg til å påse at midler fra forrige budsjettperiode ble benyttet til formålet.

Helsedirektoratet bruker satser både i refusjoner og i andre ordninger. Satsene er definert på forhånd og er like for alle mottakere så fremt et sett med kriterier er innfridd.

1.4 Presentasjon av statistikk i denne rapporten

Budsjettbeløpene i dette kapitlet er hentet fra Helsedirektoratets interne tilskuddsforvaltningsverktøyet TIFO 20. februar 2020.

Helsedirektoratet gir tilskudd til mange ulike søkere og tabell 1-6 gir oversikt over alle grupper av søkere. I denne rapporten rettes oppmerksomheten mot den største gruppen av tilskuddsmottakere: kommuner og frivillige organisasjoner.

Dersom det er ulike typer tilskuddsmottakere under en ordning, har vi kategorisert ordningen etter hvilken kategori flertallet av tilskuddsmottakerne sorterer under, eller etter hvilke type mottakere som mottok størst andel av ordningens totalbeløp. For eksempel ble storparten av tilskuddsmidler

under ordningen *Helse- og omsorgstjenester og tannhelsetjenester til innsatte i fengsel* utbetalt til kommuner. Denne ordningen er derfor sortert under kapittel III, tilskudd til kommuner. Andre tilskuddsordninger der fylkeskommuner dominerer som tilskuddsmottakere, er beskrevet i vedlegget.

2. Refusjonsordninger

2.1 Helsedirektoratets refusjonsordninger

Refusjonsordninger utgjorde størstedelen av Helsedirektoratets tilskuddsbudsjett i 2019 (69 prosent) – dette tilsvarer proSENTSatsen fra 2018. Ordningen *Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester* utgjør 90 prosent av totalt utbetalte tilskuddsmidler under refusjonsordninger og 62 prosent (10,2 mrd.kroner) av totalt utbetalte tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet i 2019 (16,3 mrd. kroner). For de seks resterende refusjonsordninger ble det utbetalt tilnærmet 1,1 mrd.kroner. Tilskuddsmidlene under refusjonsordningene økte med 8,7 prosent fra 2018 til 2019.

Tabell 2-1 Utbetalte tilskuddsmidler og antall søknader, pr. refusjonsordning (i 1000 kroner)

Kap. post	Tilskuddsmottakere	Ordningsnavn	Utbetalt 2018	Utbetalt 2019	Søknader 2018	Søknader 2019
0575	Kommuner	Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester	9 325 617	10 197 583	423	442
0761.61	Kommuner	Vertskommunene	928 286	958 752	33	33
0783.61	Kommuner	Turnus for leger – tilskudd til kommuner	123 927	126 070	355	362
0762.63 0783.61	Kommuner	Veiledning i spesialisthelseutdanninger i allmennmedisin	0	1 681	0	35
0783.61	Kommuner	Veiledet tjeneste for å få adgang til å praktisere som allmennlege med rett til trygderefusjon	11 089	6 019	175	55
0783.79	Privatpersoner	Reise- og flytteutgifter for turnuskandidater som skal tiltre turnustjeneste	1 444	1 360	279	263
0783. 79	Privatpersoner	Turnustjeneste for kiropraktorer – tilskudd for veiledning	710	879	29	33
Sum			10 391 073	11 290 663	1294	1223

2.2 Refusjonsordninger til kommuner

Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester

Tilskuddsordningen for *Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester* er bevilget over Kommunal- og moderniseringsdepartementets (KMD) budsjettkapittel 0575, post 60, og er forvaltet av Helsedirektoratet.

Kommunale helse- og omsorgstjenester er i hovedsak finansiert gjennom kommunenes frie inntekter (skatteinntekter og rammetilskudd). Tilskuddet til ressurskrevende tjenester supplerer de frie inntekter. Formålet med ordningen er å legge til rette for at kommunene kan gi et godt tjenestetilbud til mottakere som har krav på omfattende helse- og omsorgstjenester. Behovet for ressurskrevende tjenester varierer betydelig mellom kommuner. Det har foreløpig vært vanskelig å finne objektive kriterier til bruk i kommunenes inntektssystem som kan fange opp denne kostnadsvariasjonen. Det er derfor behov for en egen tilskuddsordning for ressurskrevende tjenester som et supplement til kommunenes frie inntekter.

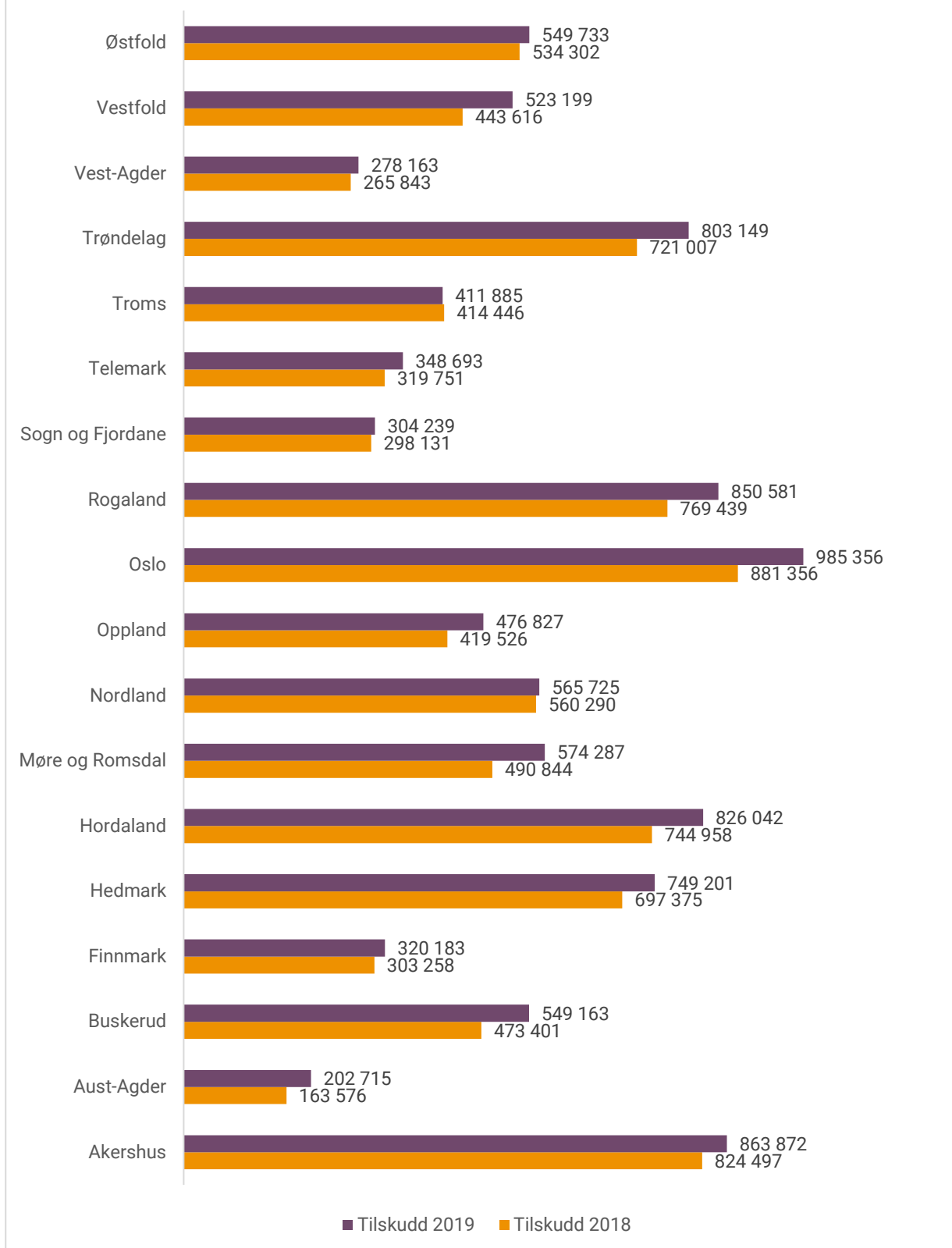
Gjennom tilskuddsordningen får kommunene refundert deler av utgiftene til mennesker som mottar omfattende helse- og omsorgstjenester. Dette kan blant annet gjelde personer med psykisk utviklingshemming, nedsatt funksjonsevne, rusmiddelproblemer eller psykiske lidelser.

I 2019 fikk kommunene kompensert 80 prosent av egne netto lønnsutgifter i 2018 til helse- og omsorgstjenester ut over et innslagspunkt på 1,27 mill. kroner. Netto lønnskostnader er lønn til ansatte og tilhørende sosiale kostnader, fratrukket øremerkede tilskudd og rammetilskuddet. Tilskuddsordningen gjelder for tjenestemottakere til og med det året de fyller 67 år.

I 2019 ble det for denne ordningen gjennomført stedlig kontroll i ti utvalgte kommuner. Hovedfunnene fra kontrollen viste at kommunene hadde ulike rutiner og benyttet ulike modeller for å beregne refusjonsgrunnlaget for tilskuddsordningen. Resultatene viste at det var behov for presisering av enkelte punkter i rundskrivet. Helsedirektoratet har gjort ytterligere presiseringer i rundskrivet, slik at det blir en mer enhetlig tolkning og praktisering av tildelingskriteriene.

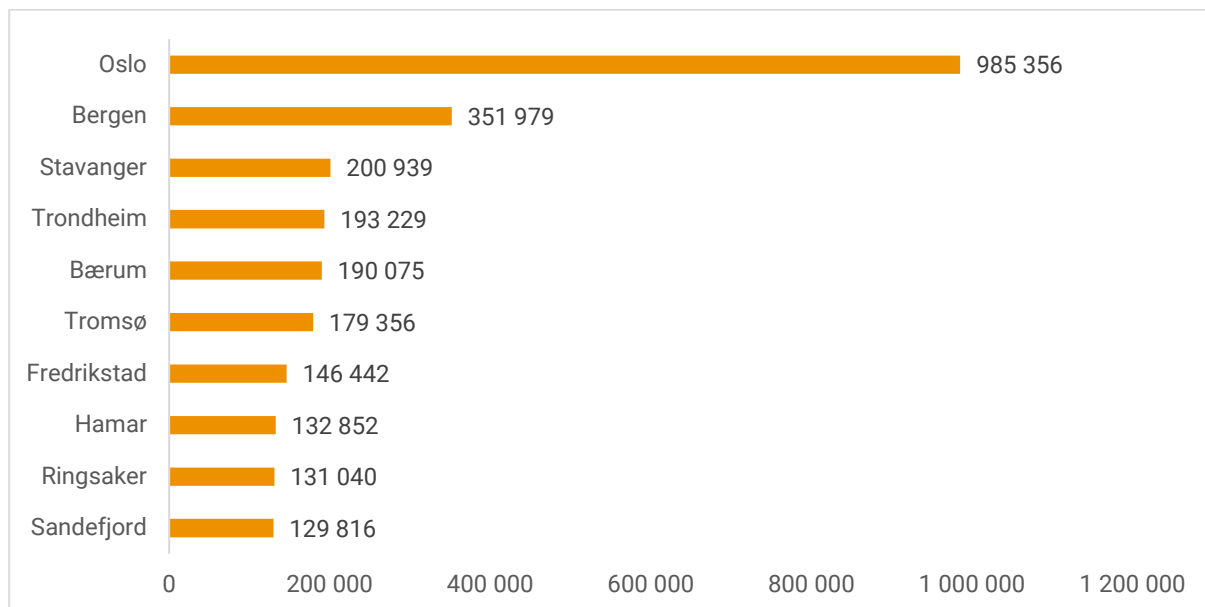
Figur 2-1 viser at det er Oslo, Akershus og Rogaland som mottak mest tilskuddsmidler i 2019, mens Aust-Agder, Vest-Agder og Sogn og Fjordane mottok minst. De største prosentvise endringene fra 2018 til 2019 finner vi for Aust-Agder (+23,9 prosent), Vestfold (+17,9 prosent) og Møre og Romsdal (+17 prosent). Det eneste fylket som fikk utbetalt mindre tilskudd i 2019 sammenlignet med 2018 var Troms (-0,6 prosent).

Utbetalte tilskuddsmidler på ordningen Særlig ressurskrevende helse og omsorgstjenester

Figur 2-1 Fordeling av midlene til kommuner kategorisert etter fylker, Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester (i 1000 kroner)

Figur 2-2 viser at Oslo kommune alene mottok tilnærmet 1. milliard kroner i tilskuddsmidler under ordningen i 2019, mens Bergen fulgte deretter med 352 millioner kroner og Stavanger med 201 millioner kroner. Totalt mottok de ti kommunene over 2,64 milliarder kroner i tilskuddsmidler i 2019.

Figur 2-2 De ti kommunene som har fått størst utbetalt beløp under ordningen i 2019 (per 1000)

Totalt ble det utbetalt i underkant av 10,2 mrd. kroner i 2019 (+9,2 prosent), basert på direkte lønnsutgifter knyttet til i alt 8 231 tjenestemottakere (+3,9 prosent). Tilskuddsordningen er godt kjent i kommunene og nesten alle kommuner sender inn et refusjonskrav. I 2019 ble det utbetalt tilskudd til 401 kommuner, jf. 402 kommuner i 2018. De kommunene som ikke yter tjenester i et slikt omfang at de omfattes av tilskuddsordningen, gir i henhold til rundskrivet beskjed til Helsedirektoratet.

Vertskommunene

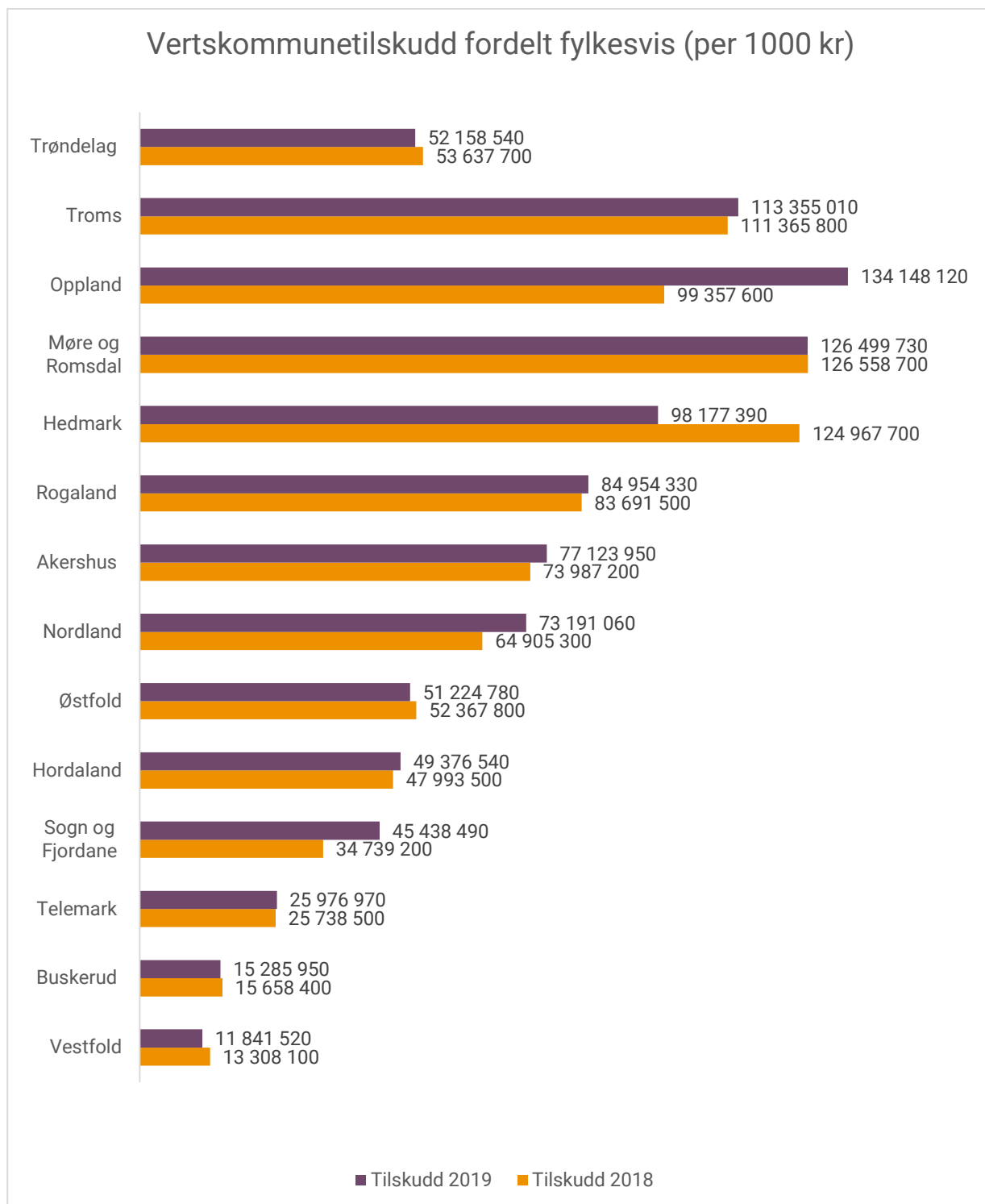
Etter ansvarsreformen i helsevesenet for psykisk utviklingshemmede, som ble gjennomført tidlig på 1990-tallet, overtok 33 kommuner ansvaret for en rekke beboere hjemmehørende i andre kommuner. Formålet med den øremerkede tilskuddsordningen er å kompensere de 33 vertskommunene for utgifter knyttet til omsorg for de beboere som valgte å bli boende i institusjonskommunen.

Formålet med tilskuddet er videre å skjerme de 33 vertskommunene mot visse omfordelingsvirkninger i inntektssystemet. Vertskommunetilskuddet er derfor å anse som en kompensasjonsordning.

Vertskommunene sender ikke inn søknader på tilskudd. Tilskuddsbeløpet for det enkelte år regnes ut på bakgrunn av årlige tellinger og frafall av vertskommunebeboere. I 2019 ble det utbetalt 958,8 mill.kroner (+3,3 prosent) knyttet til 507 vertskommunebeboere (-7,3 prosent) pr. 1. januar 2018.

Figur 2-3 viser utbetalt vertskommunetilskudd for 2018 og 2019 fordelt fylkesvis. Tabellen viser at det var størst økning for Oppland (+35 prosent), deretter Sogn og Fjordane (+30,8 prosent) og Nordland (+12,8 prosent). Årsaken til økningen fra 2018 til 2019 er at det i 2019 ble utbetalt kompensasjon pga. for lave beregninger og utbetalinger av tilskudd de foregående årene.

Størst nedgang finner vi for Hedmark (-21,4 prosent), Vestfold (-11 prosent) og Trøndelag (-2,8 prosent).

Figur 2-3 Fordeling av midlene til kommuner kategorisert etter fylker, Vertskommunetilskudd (i 1000 kroner)

Tabell 2-2 viser at det er kommunene Kvæfjord og Vestnes som mottok markant mest i tilskuddsmidler fra den aktuelle ordningen i 2019, begge kommunene mottok tilskudd på over 100 mill. kroner hver. Tabellen gir også en oversikt over gjennomsnittlig mottatt beløp per beboer/bruker. Her ser vi at det er kommunene Saltdal, Kvæfjord og Vestnes som mottar mest i snitt (2,2 - 2,3 mill. kr), mens Askøy og Søndre land mottok minst i snitt per beboer/bruker (1,4 - 1,7 mill. kr).

Det er viktig å ta høyde for at utbetalingene i 2019 inneholder kompensasjon pga. for lave beregninger og utbetalinger av tilskudd de foregående årene (2016-2018).

Tabell 2-2 De ti kommunene som har fått størst utbetalt tilskuddsbeløp fra Vertskommuneordningen i 2019

Kommuner	Beløp
Kvæfjord	113 355
Vestnes	104 750
Søndre Land	65 891
Bærum	60 541
Eigersund	53 351
Saltdal	51 552
Ringsaker	40 724
Askøy	40 600
Moss	36 883
Østre Toten	35 377

Turnus for leger – tilskudd til kommuner

Kommuner som tar imot nyutdannede leger i LIS-stillinger (tidligere kommuneturnus) tildeles et tilskudd. Tilskuddet utbetales etterskuddsvis i henhold til tilsendte lister fra Fylkesmannen. Det er derfor ikke et krav om søknad fra kommunen. Høsten 2019 ble det utbetalt tilskudd for høsten 2018 og våren 2019. Det ble totalt utbetalt 126 mill. kroner i 2019 (+1,7 prosent) for 482 LIS1- leger høsten 2019 og 468 LIS1- leger våren 2019. Totalt antall LIS1- leger økte fra 937 i 2018 til 950 i 2019 (+1,4 prosent)

Veiledet tjeneste for å få adgang til å praktisere som allmennlege med rett til trygderefusjon

Veiledet tjeneste er den praktiske tjenesten en lege som hovedregel må ha gjennomført for å få godkjenning som allmennlege. Allmennlegegodkjenningsordningen er i ferd med å fases ut. Kommunene kan søke tilskudd for veiledning av leger som har inngått avtale om veiledet tjeneste før 1. mars 2017.

I tråd med utfasingen av ordningen ser vi en betydelig reduksjon i utbetaling av tilskudd. I 2018 ble det utbetalt 11,2 mill.kroner til 69 kommune, mens det i 2019 ble utbetalt 6 mill.kroner (-45,7 prosent) til 23 kommuner.

Veiledning i spesialistutdanning i allmenmedisin

Tilskuddsordningen skal bidra til å kompensere for kommunenes kostnader til veiledning av leger i spesialisering i allmenmedisin. Målgruppen er kommuner som har leger under spesialisering i allmenmedisin. Ordningen ble opprettet i 2019 og det ble det utbetalt 1,68 mill.kroner i tilskuddsmidler.

2.3 Refusjonsordninger til private bedrifter og til privatpersoner

Reise- og flytteutgifter for turnusfysioterapeuter og leger i spesialisering del 1 (LIS1)

Den enkelte LIS1/turnusfysioterapeut kan søke om hel eller delvis dekning av dokumenterte reise- og flytteutgifter i forbindelse med tiltredelse i turnusstilling både i sykehus og i kommunehelsetjenesten. I 2019 ble det utbetalt 1,36 mill.kroner (-5,8 prosent) i refusjon til dekning av reise- og/eller flyttekostnader for 263 kandidater (-5,7 prosent).

Turnustjeneste for kiropraktorer – tilskudd for veiledning

Kiropraktorer som veileder nyutdannede turnuskandidater i praktisk tjeneste (turnustjeneste) kan søke om tilskudd. Tilskuddet skal kompensere for deler av veileders kostnader i forbindelse med turnustjenesten. I 2019 ble det utbetalt 879 000 (+23,8 prosent) til privatpraktiserende kiropraktorer for veiledning av totalt 33 kandidater (+12,1 prosent).

3. Tilskudd til kommuner

3.1 Tilskuddsordninger og kategorier

Et stort flertall norske kommuner søker tilskudd hos Helsedirektoratet (416 av 422 som gir en økning på 4,7 prosent fra 2018). Kommunene kan søke tilskudd over 41 ordninger og velge mellom ordninger knyttet til utvidelse av et ønsket tjenestetilbud, rekruttering av helsepersonell, kompetansebygging, prosjekter, utprøving av nye modeller m.m.

Ordningene *Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens* og *Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten* og er en av de mest omsøkte ordninger blant norske kommuner. For *Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens* er 2019 siste året med utbetalt tilskudd.

Som det fremkommer av tabell 3-1, ble det utbetalt 2,7 mrd. kroner i tilskudd til kommunene i 2019⁸, ikke medregnet refusjonsutbetalinger. Dette er ca. 17 prosent av Helsedirektoratets totalt utbetalte tilskuddsmidler.

Den største andelen (55 prosent) av midlene ble utbetalt til kommuner som gjennomfører statlig piloter og forsøk. Det er få kommuner som får tilskudd over disse ordningene. I flere av disse er ordinær rammefinansiering erstattet med statlig tilskudd, derfor er utbetalingene store i volum.

Tabell 3-1 Utbetalt tilskudd til kommuner pr. kategori av tilskuddsordninger i 2019 (i 1000 kroner)

Kategori	2018			2019		
	Utbetalte tilskuddsmidler (%)	Antall ordninger		Utbetalte tilskuddsmidler (%)	Antall ordninger	
Statlig piloter og forsøk	1 502 411	59 %	8	1 492 115	55 %	10
Ordninger øremerket navngitte mottakere - kommunal oppgave	250 160	10 %	6	228 349	8 %	5
Ordninger øremerket navngitte mottakere - nasjonal oppgave	32 031	1 %	5	31 941	1 %	5
Ordninger med åpen konkurranse	62 707	2 %	6	64 524	2 %	7
Ordninger med åpen konkurranse - forbeholdt kommuner	686 604	27 %	10	917 603	34 %	8
Sum	2 533 913	100 %	35	2 734 531	100 %	35

⁸ Dette tallet inkluderer også støtte til 16 fylkeskommuner under ordningen *Helse- og omsorgstjenester og tannhelsetjenester til innsatte i fengsel* på 16 mill. kroner.

3.2 Statlig piloter og forsøk

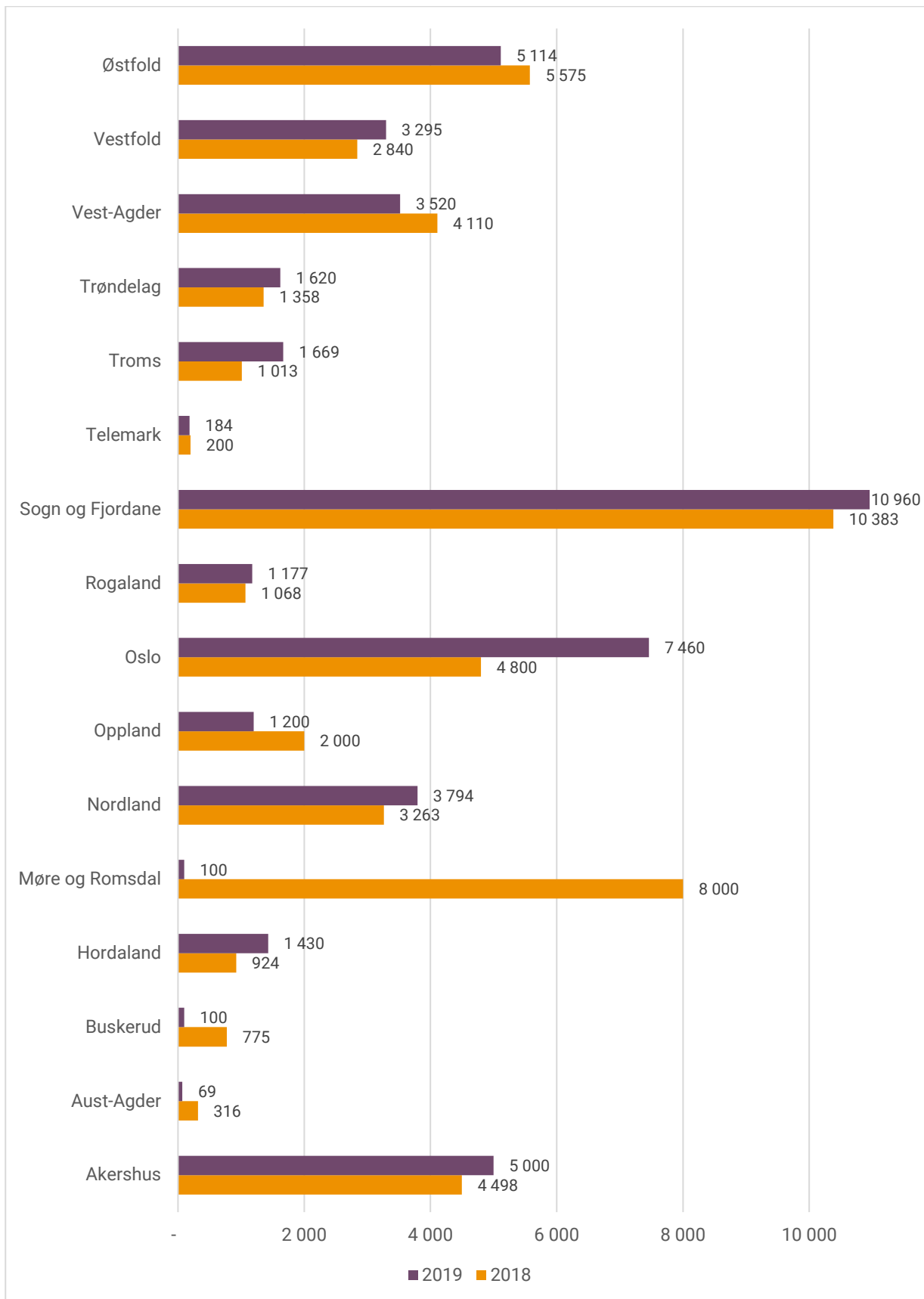
I 2019 forvalter direktoratet 10 tilskuddsordninger for kommuner som prøver ut alternative måter å organisere eller tilby helse- eller omsorgstjenester på. Kommunale tjenester som omfattes av forsøkene er samhandlingen i den akuttmedisinske kjeden, avstandsoppfølging av fysisk og psykisk syke personer, og rehabilitering, omsorgstjenester og forebygging av overdoser i kommunen.

I ordningen *Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene* dekker tilskudd både tjenestetilbudet og administrasjon av forsøket. I andre forsøksordninger, som *Pilot for strukturert tverrfaglig oppfølging*, er tilskuddet et supplement til ordinær finansiering av tjenestene og dekker prosjektledelse og ekstra systemkostnader. Slik tabell 3-2 viser fikk kommunene i Sogn og Fjordane, Oslo og Østfold fylke utbetalt mest tilskudd over tilskuddsordninger innenfor statlig piloter og forsøkt – unntatt *Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene* i 2019.

Av totalt kr 1,49 mrd. kroner under kategorien statlig piloter og forsøk er kr 1,4 mrd. knyttet til forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenester, modell A og B. Det høye beløpet skyldes at i disse forsøkskommunene erstattes ordinær rammefinansiering til alle pleie- og omsorgstjenester med statlig tilskudd.

Felles for flere av ordningene i kategorien statlige piloter og forsøk er at kommunene søker og innvilges deltakelse for en lengre periode, som oftest tre år. Disse ordningene følges tett opp av Helsedirektoratet og følge-evalueres av et eksternt forsker-/evalueringsmiljø.

For beløpene for Møre og Romsdal i figur 3-1 fikk Molde kommune utbetalt 8 millioner som skulle benyttes i 2018 og 2019 og forklarer endringen for fylket. Aust-Agder og Buskerud har fått redusert utbetalingene med hhv. 78 og 87 prosent. Oslo og Troms har økt utbetalingene med 55 og 65 prosent innenfor disse ordningene.

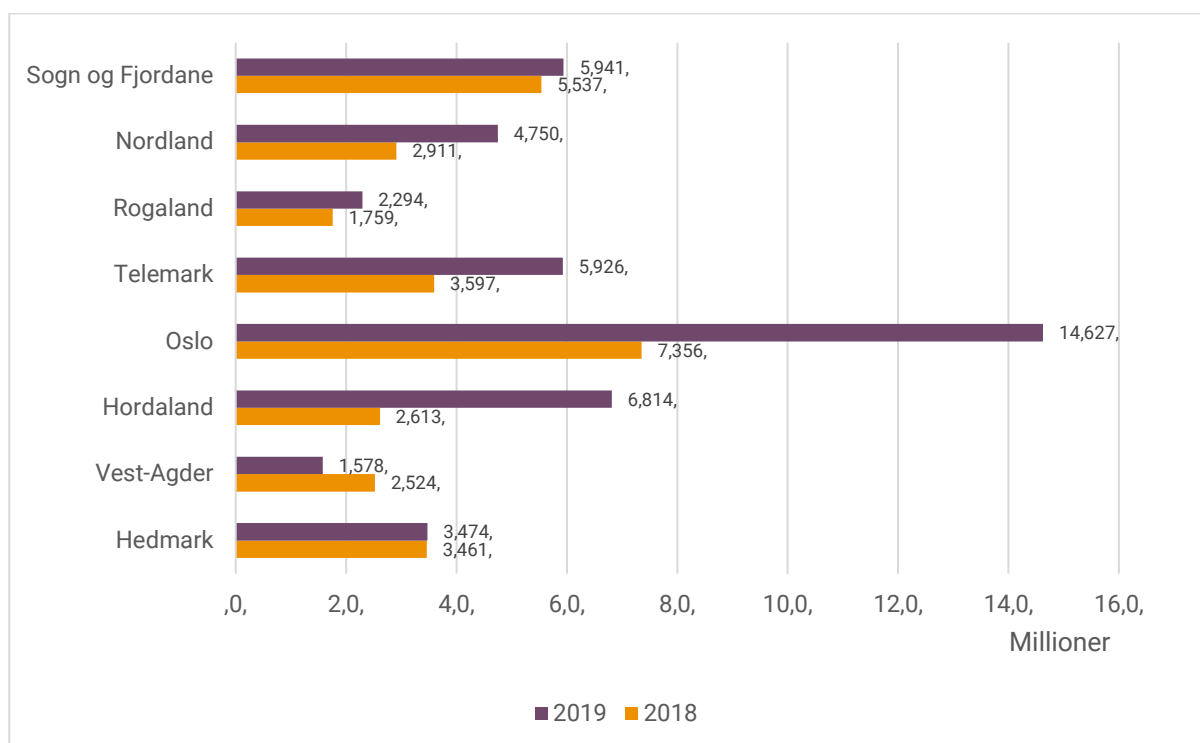

Figur 3-1 Utbetalte tilskuddsmidler til kommuner fra ordninger i kategorien statlige piloter og forsøk unntatt Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene modell A og B, pr. fylke for 2018 og 2019 (i 1000 kroner)

I figur 3-1 er ikke tilskuddsordningen for Primærhelseteam inkludert. Vi har satt opp en egen tabell for tilskuddsordningen for å vise utviklingen fra 2018 til 2019 per fylke.

Økningen spesielt for Oslo kommune (Bydel Sagene, Alna og Nordstrand) skyldes tidspunktet for når de forskjellige legepraksisene i bydelene kom med i piloten gjennom året i 2018. En startet opp i april, en i juni, en i august og en i november 2018. I 2019 har tilskuddet deretter fått helårseffekt. En av praksisene prøver også ut en ny finansieringsmodell som i stor grad erstatter refusjon fra Helfo. Dette gjør at tilskuddet som ble utbetalt med helårseffekt i 2019 betydelig høyere enn i 2018.

Med utgangspunkt i *Meld. St. 26 (2014 – 2015) Fremtidens primærhelsetjeneste* har Helse- og omsorgsdepartementet gitt Helsedirektoratet ansvar for å gjennomføre et pilotprosjekt (pilot) med primærhelseteam. Målet er å finne ut om en ny organisering med primærhelseteam og alternative finansieringsordninger i forhold til dagens ordning, gir et bedre tilbud til pasientene/innbyggerne. Målet med teamorganiseringen i piloten er å bedre tilgjengeligheten til tjenesten, skape større bredde i tilbudet, bedre opplæringen og oppfølgingen av brukere med kronisk sykdom og de med store og sammensatte behov og å skape mer sammenhengende og koordinerte tjenester. Piloten gjennomføres i 9 kommuner: Rana, Austevoll, Eid, Flora, Hå, Ringsaker, Seljord, Kristiansand og Oslo (bydelene Alna, Nordstrand og Sagene). Totalt er det 13 fastlegepraksiser, og 87 fastleger i pilotpraksisene og kommunene leder prosjektene lokalt. Hver praksis har videre en daglig leder (en av fastlegene) som leder piloten i den enkelte fastlegepraksis. Piloten tester to ulike finansieringsmodeller: Honorarmodellen tar utgangspunkt i dagens finansieringsmodell, mens driftstilskuddsmodellen baseres på vektet listeinnbyggertilskudd og kvalitetsbasert tilskudd.

Figur 3-2 Utbetalte tilskuddsmidler per fylke for tilskuddsordningen for primærhelseteam i 2018 og 2019

Tabell 3-2 Utbetalte tilskuddsmidler i 2019 til kommuner fra ordninger i kategorien statlige piloter og forsøk unntatt Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene modell A og B, pr. kommune (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / kommuner	Utbetalte tilskuddsmidler (%)		Antall kommuner som har fått utbetalt tilskuddsmidler
Medisinsk avstandoppfølging av kronisk syke	21 300	100 %	6
Oslo	6 260	29 %	
Bodø	2 750	13 %	
Eid	2 540	12 %	
Kristiansand	3 510	16 %	
Larvik	3 090	15 %	
Ullensaker	3 150	15 %	
Nasjonal overdosestrategi - Overdoseforebygging i kommunene	3 522	100 %	27
Oslo	850	24 %	
Bergen	839	24 %	
Rana, Lillehammer, Steinkjer, Haugesund, Sandefjord, Trondheim, Ullensaker, Hamar, Ålesund og Fredrikstad (100 000 per kommune)	1 000	28 %	

Larvik, Asker, Askøy, Sandnes, Kristiansand, Porsgrunn, Tønsberg, Tromsø, Stavanger, Halden, Nedre Eiker, Arendal, Skien, Fjell og Modum	833	24 %	
Nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering - Helsehuset i Askim	5 000	100 %	1
Askim	5 000		
Pilot for strukturert tverrfaglig oppfølging	7 994	100 %	6
Asker	1 660	21 %	
Bø	944	12 %	
Flora	1 420	18 %	
Lenvik	1 570	20 %	
Steinkjer	1 420	18 %	
Suldal	980	12 %	
Pilotprosjekt på legevaktfeltet	7 000	100 %	1
Førde	7 000		
Pilotprosjekt ved Valdres lokalmedisinske senter	1 000	100 %	1
Nord-Aurdal	1 000		
Utvikling av EPJ i omsorgstjenesten	877	100 %	2
Oslo	350	40 %	
Bergen	527	60 %	
Primærhelseteam⁹	45 404	100	9
Austvoll	6 814	15 %	
Eid	2 003	4 %	
Flora	3 938	9 %	
Hå	2 294	5 %	
Kristiansand	1 578	3 %	
Oslo	14 627	32 %	
Rana	4 750	10 %	
Ringsaker	3 474	8 %	
Seljord	5 926	13 %	
SUM	92 096		53

⁹ 9 kommuner og 11 mottakere (Oslo kommune med Bydel Sagene, Alna og Nordstrand).

Fram til mai 2019 har det i forsøksordningen med statlig finansiering av omsorgstjenester vært prøvd ut to ulike modeller, A og B, jf tabell 3-3. I modell A skal kommunene som deltar følge statlige kriterier for tildeling av tjenester og får økonomisk tilskudd bestående av et inntektspåslag, et rundsumtilskudd og et tilskudd basert på tildelte tjenester og statlige enhetspriser. Kommuner i modell A er Hobøl, Lillesand, Os (Hordaland) og Stjørdal. I forbindelse med utvidelse og forlengelse av forsøket har Selbu og Spydeberg fra 1. juli 2019 sluttet seg til modell A. Som følge av at enkelte av deltakerkommunene omfattes av kommunesammenslåing fra 2020, har kommunene Askim, Eidsberg og Fusa sluttet seg til forsøket fra 1. juli 2019. Det har vært en vekst i tjenestefomfang som har medført høyere utbetaling av tilskudd enn opprinnelig ramme. Rammen ble gitt som en overslagsbevilgning.

I modell B får kommunene som deltar et økonomisk tilskudd bestående av et inntektspåslag og et rundsumtilskudd. Kommunene i denne modellen skal følge kommunenes egne kriterier for tjenestetildeling. Forsøksordningen startet opp i mai 2016 og det er betalt ut tilskudd ut april 2019 henhold til regelverk. I forbindelse med vedtak om utvidelse og forlengelse av forsøksordningens modell A, har både Selbu og Spydeberg fått tilbud og vedtatt videre deltakelse. De gikk over til forsøkets modell A i juli 2019 etter at modell B ble avsluttet etter april 2019.

Tabell 3-3 Utbetalte tilskuddsmidler til kommuner i 2019 fra ordningene Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene modell A og B, pr. kommune (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / kommuner	Utbetalte tilskuddsmidler (%)		Antall kommuner som har fått utbetalt tilskuddsmidler
Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene – modell A	1 326 033	100 %	9
Askim	5 793	0 %	
Eidsberg	4 305	0 %	
Fusa	1 957	0 %	
Hobøl	120 720	9 %	
Lillesand	264 552	20 %	
Os	469 768	35 %	
Selbu	2 416	0 %	
Spydeberg	2 889	0 %	
Stjørdal	453 633	34 %	
Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene – modell B	73 986	100 %	2
Selbu	33 697	46 %	
Spydeberg	40 289	54 %	
SUM	1 400 019		11

3.3 Ordninger ørmerket navngitte mottakere

Direktoratet forvalter også ti ørmerkede tilskudd som går til navngitte kommuner. Fire av disse ordningene er ment til å sikre finansiering av nasjonale oppgaver administrert av kommunen. Fem andre ordninger går til gjennomføring av lokale prosjekter og drift av tjenester lokalisert i den navngitte kommunen.

Det er fire ordninger i kategorien ordninger ørmerket navngitte mottakere – nasjonale oppgaver, og for tre av disse får Oslo utbetalt tilskuddsmidlene. Tabell 3-4 viser oversikt over ordningene.

Tabell 3-4 Utbetalte tilskuddsmidler til kommuner fra ordninger under kategorien ordninger ørmerket navngitte mottakere – nasjonal oppgave i 2018 og 2019 (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / Kommuner	Utbetalte tilskuddsmidler	
	2018	2019
De regionale kompetansesentra rus ¹⁰ / Oslo	16 273	16 000
Driftsstøtte til Rustelefonen / Oslo	7 400	-
Nasjonal kontakttelefon for eldre utsatt for vold / Oslo	1 150	-
Digitale hjelpeverktøy / Oslo ¹¹	-	8 600
Fagnettverk Huntington – nasjonalt system for veiledning og kompetanse ¹²	2 709	2 640
Harstad	951	1 172
Kristiansand	958	950
Trondheim	800	518
Tiltak rettet mot menneskehandel og prostitusjon – Pro Sentret / Oslo	4 500	4 700
SUM:	32 031	31 941

¹⁰ Tilskuddsordningen skal sikre drift av landets syv regionale kompetansesentre rus med ulik organisatorisk tilknytning; tre sentre tilknyttet regionale helseforetak, tre sentre tilknyttet stiftelser og et senter tilknyttet Oslo kommune.

¹¹ Ordningen er ørmerket følgende mottakere fra 2019: Mental Helse Hjelpetelefonen, Blå kors - Snakk om mobbing, Kirkens SOS, Rustelefonen (Oslo kommune), Nasjonal kontakttelefon til eldre utsatt for vold (Oslo kommune) og Kreftforeningens rådgivningstjeneste (Kreftlinjen). Her vises tilskudd gitt til Oslo kommune.

¹² Tilskuddsmottakere er ørmerket i Prop 1 S og er ressursentre for Huntingtons sykdom. NKS Olaviken Alderspsykiatriske sykehus AS og NKS Grefsenlia AS får tilskuddsmidler i tillegg til disse tre kommunene.

Det er seks ordninger i kategorien ordninger øremerket navngitte mottakere – kommunale oppgaver, og for to av disse får Oslo utbetalt tilskuddsmidlene, se tabell 3-5.

Tabell 3-5 Utbetalte tilskuddsmidler til kommuner fra ordninger i kategorien ordninger øremerket navngitte mottakere – kommunal oppgave i 2018 og 2019 (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger ¹³	2018		2019	
	Utbetalte tilskuddsmidler i 1000 kr	Antall kommuner som har fått utbetalt tilskuddsmidler	Utbetalte tilskuddsmidler i 1000 kr	Antall kommuner som har fått utbetalt tilskuddsmidler
Groruddalsatsingen 2017-2026 /Oslo kommune	4 500	1	4 500	1
Helse- og omsorgstjenester og tannhelsetjenester til innsatte i fengsel	165 740	43	160 601	42 ¹⁴
Helsefremmende og forebyggende tjenester - Områdesatsing i Oslo ¹⁵	4 400	1	4 400	1
Narkotikaprogram med domstolskontroll	3 499	5	4 354	5
Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester	42 880	21	54 494	27
SUM:	281 019	71	228 349	98

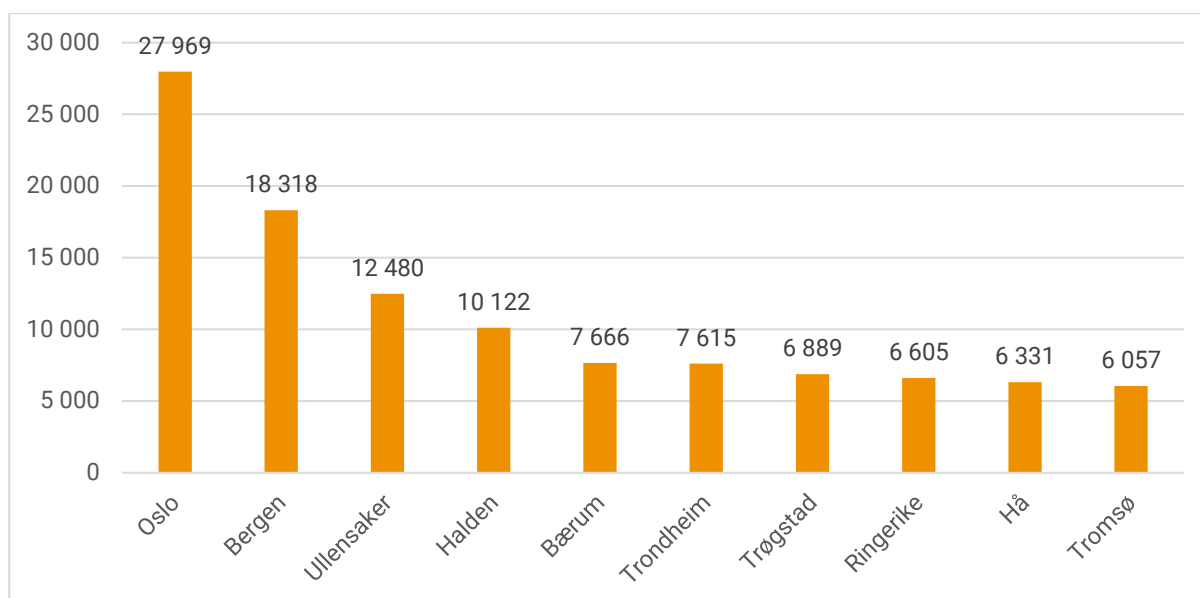
Av øremerkede tilskudd er Oslo den kommunen som får mest (figur 3-3). På den ene siden har Oslo kommune spesielle utfordringer knyttet til store sosiale forskjeller mellom bydelene, og flere av tilskuddene tar sikte på å utjevne disse ulikhetene lokalt (eks. Grorudalssatsingen). På den andre siden driver Oslo kommune flere nasjonale tjenester organisert under Velferdsetaten, f.eks. Pro Senteret eller Rustelefonen.

Listen over de ti kommunene med mest utbetalt øremerket tilskudd til kommunespesifikke formål er lite endret fra 2018 til 2019. Trøgstad og Tromsø er nye på listen over de ti kommunene som fikk mest øremerket tilskudd i 2019 og Kristiansand og Eidsberg er falt ut etter 2018.

¹³ I 2018 rapporten var Primærhelseteam plassert i denne kategorien, men den er nå kategorisert under statlige forsøk. Derfor er beløpene fra 2018 endret i denne sammenligningen.

¹⁴ Her er det 42 kommuner og 18 fylkeskommuner som har fått tilskudd i 2019.

¹⁵ Tilskuddsordningen het Helsestasjons- og skolehelsetjenesten (Områdesatsning Oslo Indre Øst) i 2018. I 2019 er det Bydel Grünerløkka, Sagene og Gamle Oslo som mottar tilskudd.

Figur 3-3 Ti kommuner som har fått mest øremerket tilskudd til kommunespesifikke formål i 2019 (i 1000 kroner)

3.4 Åpen konkurranse

I tillegg til refusjoner, statlige piloter og forsøk samt ordninger øremerket navngitte mottakere kan kommunene søke om tilskudd over 15 ordninger hvor de konkurrerer om midler både seg imellom og med organisasjoner og stiftelser. Ved å søke om tilskudd over disse ordningene kan kommunene få støtte til rekruttering av helsepersonell, kompetansebygging, utvidelse av et tilbud eller utvikling av et prosjekt rettet mot en spesifikk målgruppe.

Tabell 3-6 Tilskuddsordninger med åpen konkurranse (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger med åpen konkurranse - med kommuner som mottakere	Utbetalt tilskudd i 2019
Aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet	15 275
Fagutvikling og kompetanseheving i omsorgstjenestene til samiske brukere	800
Forskrift om tilskudd til arbeid innen feltet hiv og seksuelt overførbare infeksjoner	49
Implementering av arbeidsrehabiliteringsmetodene individuell jobbstøtte og jobbmestrende oppfølging	33 854
Lønntilskudd for utdanning i avansert klinisk sykepleie	8 344
Seksuell helse	3 500
Teknologisk støtte i fritidsaktiviteter for barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres familie	2 700
Sum	64 524

Totalt utbetalte tilskuddsmidler for ordninger med åpen konkurranse hvor kommuner kan søke holdes relativt stabilt fra 2018 til 2019 med en økning på tre prosent.

I tabell 3-7 ser vi utbetalinger til kommuner fra ordninger med åpen konkurranse hvor kun kommuner er tilskuddsberettiget. Her er det en økning på 34 prosent fra 2018. Hovedgrunnen til økningen er styrking av tilskuddet til utbetaling til kommuner fra *Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens* med 29 prosent økning¹⁶. Tilskuddsordningen er et av tiltakene som del av Demensplan 2020 som er regjeringens femårs plan for å forbedre tjenestetilbudet til personer med demens og deres pårørende. Målet er å skape et mer demensvennlig samfunn som tar vare på og integrerer personer med demens.

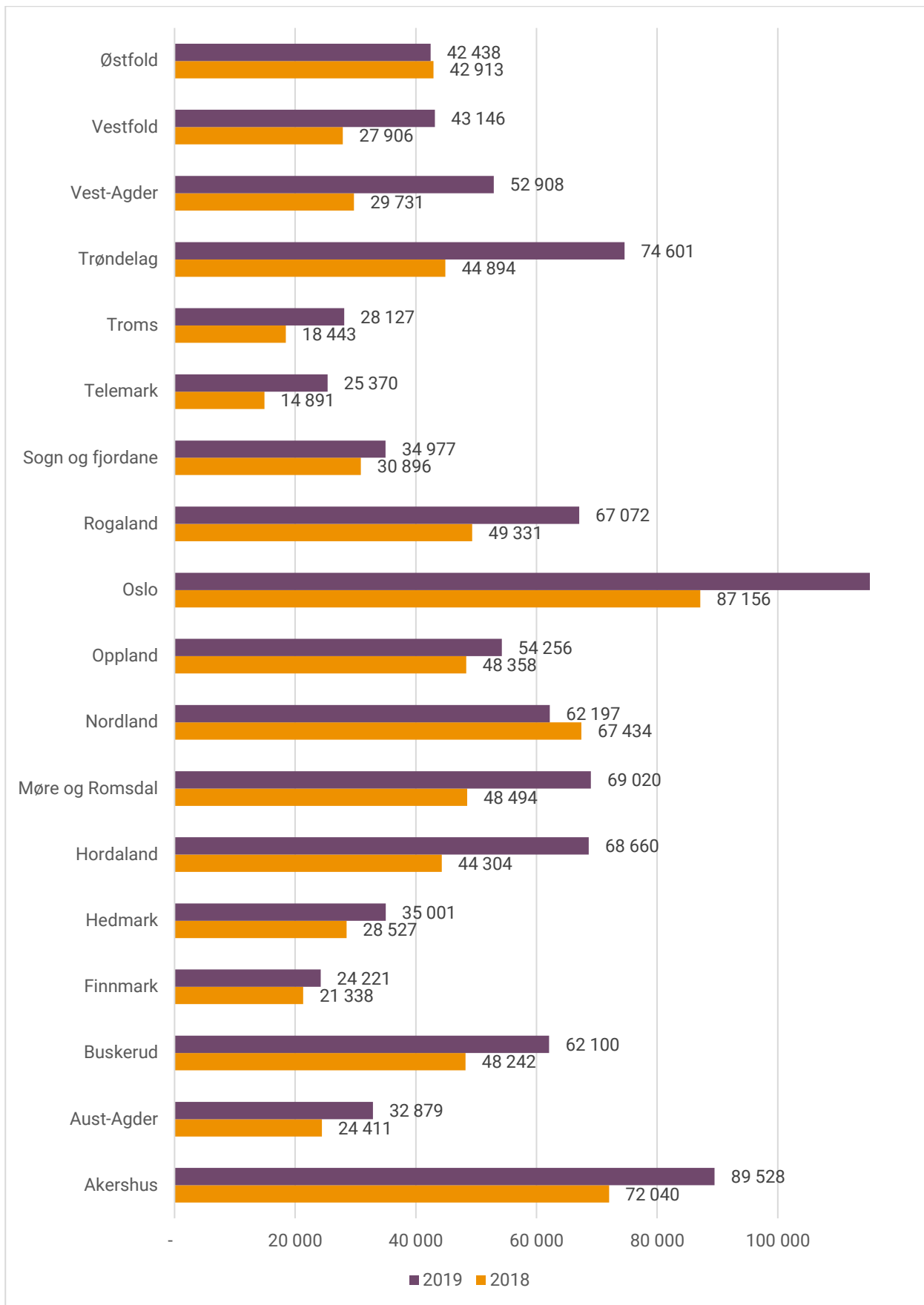
Det er også en betydelig økning i ordningen for *Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten* fra 2018 til 2019 med 41 prosent økt utbetaling. Denne tilskuddsordningen inngår i Kompetanseløft 2020 som har som formål å bidra til en faglig sterk tjeneste og sikre at tjenestene har tilstrekkelig og kompetent bemanning.

Tabell 3-7 Tilskuddsordninger med åpen konkurranse (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger med åpen konkurranse - kun kommuner	Utbetalt tilskudd i 2019
ALIS-avtaler for næringsdrivende fastleger	10 028
Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens	368 464
Helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver	7 820
Kompetansehevende tiltak i tjenestene til personer med utviklingshemming	7 500
Oppfølging av akuttmedisinforskriften	7 379
Rask psykisk helsehjelp	25 680
Rekruttering av fastleger i kommuner som har rekrutteringsvansker	63 900
Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten	426 831
Sum	917 603

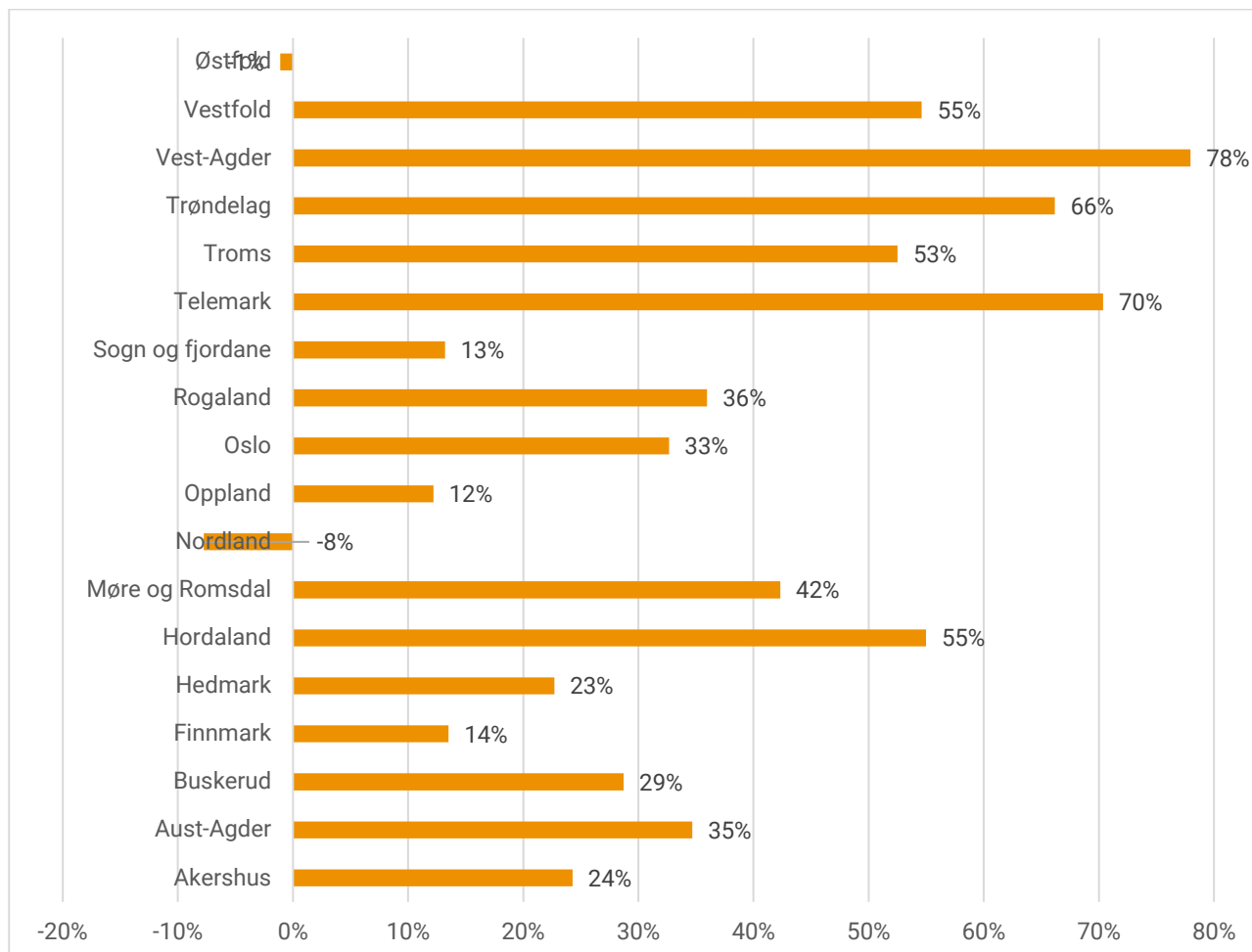
Ser man på fordeling av midler fylkesvis i figur 3-4 var det kommunene i Akershus og Oslo som fikk mest tilskudd i 2018, mens kommunene i Telemark fikk minst. Vi ser likevel at alle fylker bortsett fra Nordland og Østfold mottar betydelig mer fra disse ordningene i 2019 og det henger sammen med økningen i tilskuddsbeløpene for ordningene i 2019 nevnt over.

¹⁶ Som tidligere nevnt i kapittelet avsluttes denne ordningen fra og med 2020.

Figur 3-4 Utbetalte tilskuddsmidler til kommuner fra 15 ordninger i kategorien ordninger med åpen konkurranse, pr. fylke for 2018 og 2019 (i 1000 kroner)

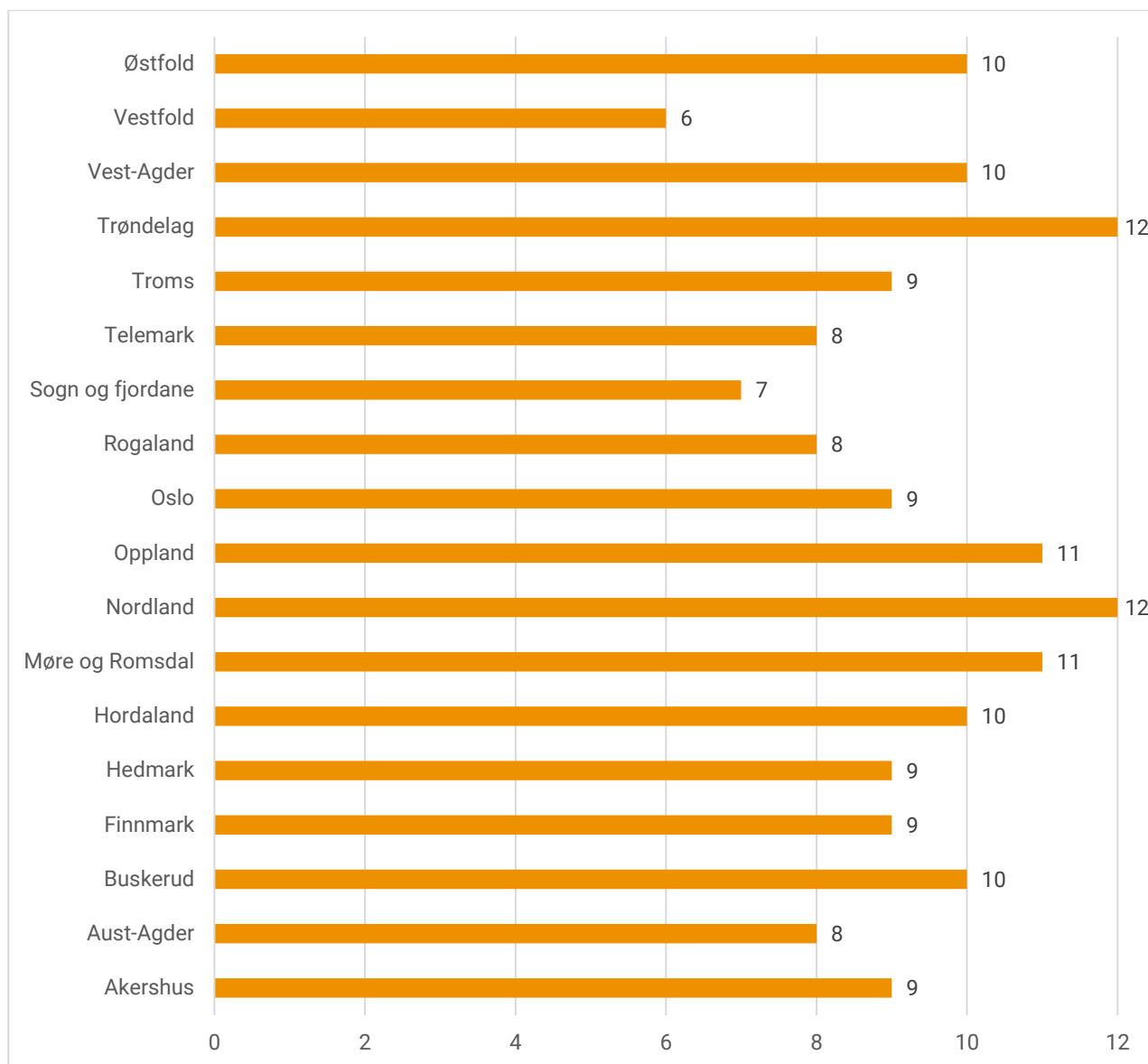
Figur 3-5 viser den prosentvise endringen for hvert fylke fra 2018 til 2019, og det er størst prosentvise endringer for Vest-Agder (+78 prosent), Telemark (+70 prosent) og Trøndelag (+66 prosent). De minste prosentvise endringene finner vi for Østfold (-1 prosent), Nordland (-8 prosent) og Oppland (+12 prosent).

Figur 3-5 Prosentvis endringer fra 2018 til 2019

I forvaltning av tilskuddssøknader har Helsedirektoratet mulighet til å fatte følgende vedtak: innvilgelse, delvis innvilgelse, avslag eller avvisning av søknaden. I de aller fleste tilfeller innvilger Helsedirektoratet tilskudd enten i den størrelsen kommunen søker om eller i mindre omfang, dvs. innvilger eller delvis innvilger søknaden. Av de 1 861 innkomne søknader på de åpne ovennevnte ordninger i 2019 ble 17 prosent avslått – samme nivå som i 2018. *Aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet, Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens og Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten* er de ordningene hvor konkurransen om midlene er størst. For den førstnevnte ordningen er konkurransen så stor at kun 25 prosent av søkere fikk tilskudd over ordningen i 2018. For 2019 ser vi at prosentandelen øker til 31 prosent.

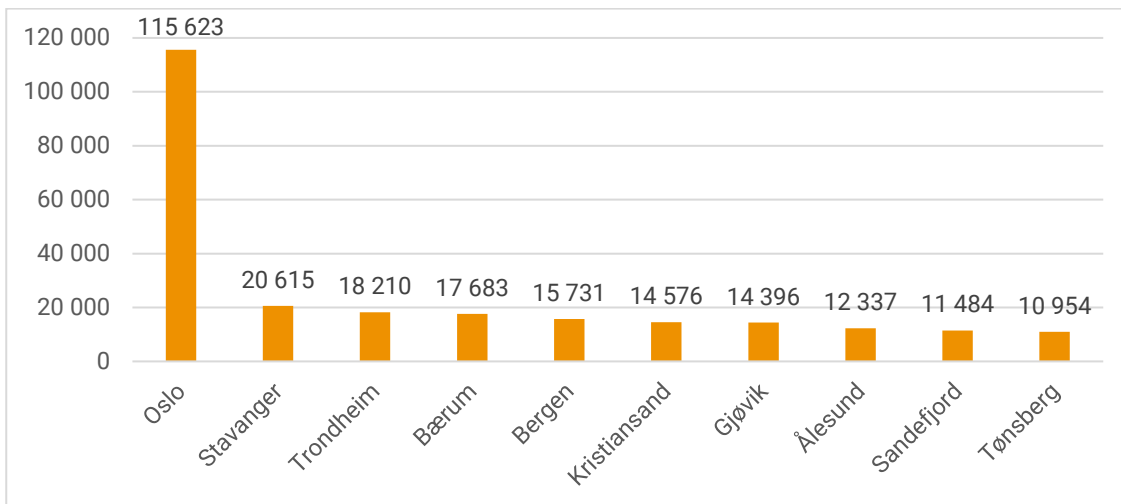
Figur 3-6 viser at ikke alle kommuner benytter seg av det potensialet som ligger direktoratets tilskuddsportefølje. Kommunene i Trøndelag og Nordland søker på nesten alle tilgjengelige ordninger og får tilskudd over disse, mens kommunene i Sogn og Fjordane søker på under halvparten av ordninger som er tilgjengelige for kommunene. Omfanget av denne rapporten gir ikke mulighet til å gå i dybden på hvorfor enkelte kommuner søker på få ordninger mens andre søker på flere.

Figur 3-6 Antall ordninger (av totalt 15) som kommunene fikk tilskudd over i kategorien ordninger med åpen konkurranse, pr. fylke i 2019

Slik Figur 3-7 viser, får Oslo kommune mest i tilskudd også når det gjelder ordninger hvor kommunene konkurrerer om midler. Dette kan forklares med at Oslo kommune er en aktiv søker, har mange innbyggere og har tilstrekkelig brukergrunnlag for å møte etterspurte tildelingskriterier

når de søker om tilskudd. Sammenlignet med kommunene i Bergen og Trondheim¹⁷ har Oslo kommune sendt inn over fire ganger så mange søknader som de to øvrige kommunene. På den andre siden får Oslo kommune også mange avslag på sine søknader (13 prosent i 2019). Noe av forklaringen er også at Oslo kommune har mange bydeler som sender inn egne søknader på disse tilskuddsordningene og vi teller her alle søknader innenfor samme kommune.

Figur 3-7 Ti kommuner som har fått størst beløp utbetalt tilskudd fra ordninger i kategorien ordninger med åpen konkurranse i 2019 (i 1000 kroner)

Som det ble nevnt tidligere, søker nesten alle norske kommuner om tilskudd hos Helsedirektoratet. Det er 25 kommuner som ikke søkte om tilskudd i 2019 over de ordningene hvor kommunene konkurrer om tilskuddsmidler¹⁸.

¹⁷ Bergen og Trondheim er de to største kommunene etter Oslo i antall innbyggere.

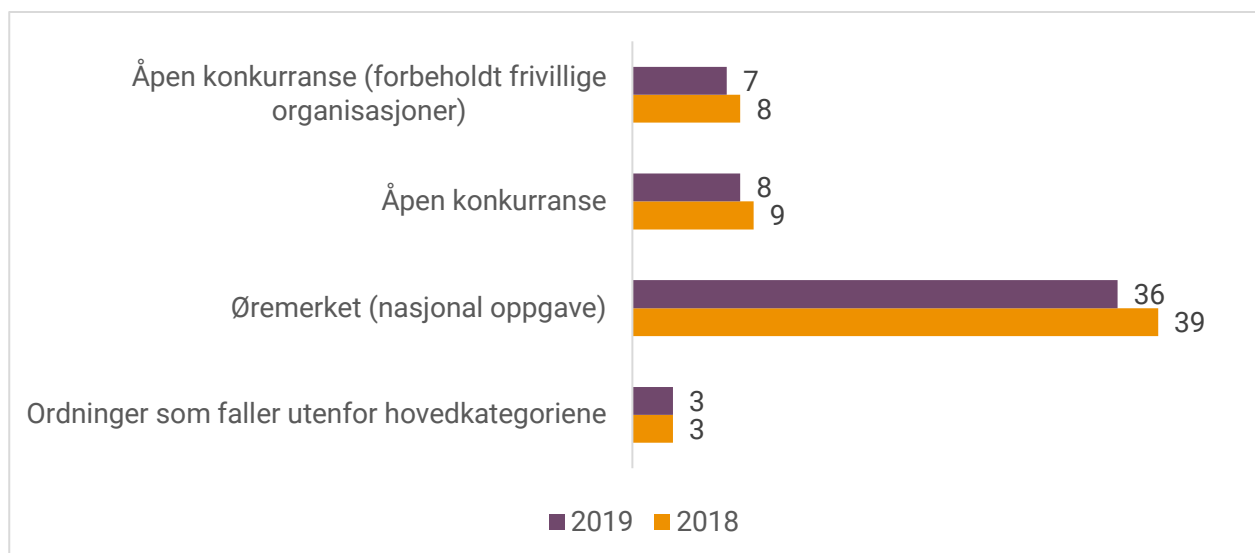
¹⁸ Kommuner som ikke søker er Aremark, Flatanger, Holtålen, Leka, Lierne, Roan, Berg, Gratangen, Loabak, Hjartdal, Tinn, Aurland, Gaular, Utsira, Moskenes, Vevelsatd, Eidfjord, Jondal, Sveio, Engerdal, Nord-Odal, Hasvik, Valle og Nes.

4. Tilskudd til frivillige organisasjoner

4.1 Tilskuddsordninger tilgjengelig for frivillige organisasjoner

Frivillige organisasjoner og stiftelser kan søke på 54 av Helsedirektoratets tilskuddsordninger, som er en nedgang fra 59 ordninger i 2018 (-8,5 prosent). Syv av ordningene er forbeholdt frivillige organisasjoner registrert i Frivillighetsregisteret. Frivillighetsregisteret ble opprettet i 2009 etter initiativ fra de frivillige organisasjonene. Registeret skal med systematisk informasjon styrke det rettslige grunnlaget til og kunnskapen om frivillig aktivitet og legge til rette for offentlig politikk overfor frivillig sektor.

Figur 4-1 viser at 36 av ordningene er øremerket i statsbudsjettet til bestemte organisasjoner, som er nedgang fra 39 i 2018 (7,7 prosent). Det er noe reduksjon i antall ordninger som frivillige organisasjoner kan søke på i kategoriene *Åpen konkurranse (forbeholdt frivillige organisasjoner)* og *Åpen konkurranse*, mens det er ingen endringer i antall ordninger som faller utenfor hovedkategoriene.

Figur 4-1 Antall tilskuddsordninger som frivillige organisasjoner kan søke pr. kategori

Utbetaling av tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner fordeler seg over ni kapitler i statsbudsjettet, jf tabell 4.1 på neste side. I 2019 fikk frivillige organisasjoner utbetalt 970,7 mill.

kroner i 2019, som er en økning på 4,6 prosent fra 2018. Utbetaling av tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner utgjør knappe 6 prosent av det Helsedirektoratet totalt utbetaler av tilskuddsmidler.

Innenfor de fleste av de ni kapitlene viser utbetalingene en økning fra 2018. Vi mangler samlet oversikt over hvor stor del av budsjettet direktoratets tilskuddsmidler utgjør for organisasjonene. Stortingsmeldingen om frivillighet omtaler dette mer generelt.¹⁹

Kapittel 0765 Psykisk helse og rusarbeid har 14 tilskuddsordninger (-2) og får 604 mill. kroner (+0,5 prosent). Utbetaling over dette kapitlet utgjorde 62,2 prosent av totalt utbetalte tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner, som er en prosentvis nedgang fra 2018 hvor midler på dette kapitlet utgjorde 64,8 prosent av den totale potten. De fleste av organisasjonene som mottok tilskudd over dette kapitlet arbeider med psykisk helse og rus og tilgrensende områder (prostitusjon, mobbing, seksuell helse, selvmord og selvskading). Åtte av ordningene er øremerket for organisasjoner som utfører nasjonale oppgaver for tilskuddsmidlene. For seks av ordningene er det helt åpen konkurranse om midlene, hvor to ordninger er forbeholdt frivillige organisasjoner. Ca. en tredjedel av ordningene under dette kapitlet har brede formål innen psykisk helse- og rusarbeid, og enkelte har begrensede formål som f.eks. ordningen *Nasjonal støttegruppe etter 22. juli hendelsen*.

Kapittel 0714 Folkehelse hadde 15 tilskuddsordninger (-1), og får 153 mill. (+0,5 prosent). Dette utgjør nesten 16 prosent av totalt utbetalte tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner. Som i 2018 hadde tilskuddsordningene på folkehelseområdet gjennomgående betydelig lavere rammer enn ordningene for psykisk helse og rusarbeid. Innenfor folkehelsekapitlet ble det også utbetalt 136,4 mill. kroner til over seks ordninger som primært arbeider med psykisk helse og rus. De resterende ni ordningene på folkehelseområdet fikk dermed utbetalt 18,4 mill. kroner til andre folkehelse tiltak (skadeforebygging, ammehjelp, tiltak mot ensomhet, frivillighet etc.).

Samlet sett ble det i 2019 utbetalt totalt 756,9 mill. (+1,9 prosent) til arbeid med psykisk helse og rus fra kapitlene psykisk helse og rus og folkehelse. Over kapittel 0734 Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak ble det i 2019 ikke utbetalt noe til frivilligfeltet.

Kapittel 0761 Omsorgstjenester har ti ordninger hvor det utbetales totalt 64,7 mill. (+62 prosent). Etter en betydelig økning fra 2018 til 2019, utgjør nå utbetaling over dette kapitlet 6,7 prosent av alle utbetalte midler til frivilligfeltet, jf. 4,3 prosent i 2018.

I kapittel 0781 Forsøk og utvikling er det syv ordninger som retter seg mot frivilligheten hvor det ble utbetalt 55 mill. kroner (+4,8 prosent). Seks av tilskuddsordningene er øremerket for

---

¹⁹ Meld. St. 10 (2018-2019),
<https://www.regjeringen.no/contentassets/82a9eff104b3441d92c04198370a0724/nn-no/pdfs/stm201820190010000dddpdfs.pdf>

organisasjoner som drifter nasjonale oppgaver, hvor det totalt ble utbetalt 52,5 mill. kroner. En ordning var det åpen konkurranse om, med mange typer mulige søkere og en ramme på 2,5 mill. kroner i 2019. Samlet utgjør utbetalinger over dette kapitlet 5,6 prosent av alle utbetalte midler til frivilligfeltet.

Tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner over kapittel 0702 Beredskap brukes i svært liten grad som virkemiddel for en av direktoratets kjerneoppgaver, nemlig beredskap.

Tabell 4-1 Utbetalte tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner i 2019 pr. kapittel (i 1000 kroner)

Kapittel	Kapittelnavn	2018			2019			Endring fra 2018 til 2019
		Utbetalte tilskuddsmidler (%)	Antall ordninger	Utbetalte tilskuddsmidler (%)	Antall ordninger			
765	Psykisk helse og rusarbeid	600 710	64,8 %	16	603 971	62,2 %	14	0,5 %
714	Folkehelse	141 992	15,3 %	16	152 879	15,7 %	15	7,7 %
761	Omsorgstjenester	39 955	4,3 %	9	64 717	6,7 %	10	62,0 %
0761/0769	Omsorgstjenester/ utredningsvirksomhet mv.	18 506	2,0 %	1	18 800	1,9 %	1	1,6 %
762	Primærhelsetjenester	62 758	6,8 %	3	71 790	7,4 %	3	14,4 %
781	Forsøk og utvikling mv.	52 450	5,7 %	7	54 961	5,7 %	7	4,8 %
733	Habilitering og rehabilitering	4 498	0,5 %	3	2 100	0,2 %	2	-53,3 %
769	Utredningsvirksomhet	-	0,0 %		1 300	0,1 %	1	
734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rus	1 088	0,1 %	1				-100 %
740	Helsedirektoratet / sentral helseforvaltning	453	0,0 %	1				-100 %
315	Måltidsfellesskap for eldre og aleneboende	5 000	0,5 %	1				-100,0 %
702	Beredskap	200	0,0 %	1	200	0,0 %	1	0,0 %
	SUM	927 610	100,0 %	59	970 718	100,0 %	54	4,6 %

4.2 Frivillige organisasjoner som mottar tilskudd fra tre eller flere ordninger

Tabell 4-2 viser at blant de frivillige organisasjonene som mottar tilskudd fra tre eller flere ordninger, så er det henholdsvis Frelsesarmeen, Blå Kors, Mental helse og Kirkens Bymisjon som mottar mest midler. Deretter følger Norges Røde Kors som mottar midler fra flest tilskuddsordninger (7). Foruten Frelsesarmeen som mottar 63,4 millioner over tre ordninger, så ligger resterende organisasjoner med støtte fra tre tilskuddsordninger i spennet fra 822 000 kr til 13,6 millioner kr. Totalt mottar de frivillige organisasjonene med tilskudd fra tre eller flere ordninger 248,7 millioner kr.

Tabell 4-2 Frivillige organisasjoner/stiftelser som mottar tilskudd fra tre ordninger eller flere, alle typer tilskuddsordninger (i 1000 kr)

Frivillige organisasjoner og stiftelser	Antall ordninger	Sum pr. mottager
FRELSESARMEEN	3	63 443
BLÅ KORS NORGE	4	51 409
MENTAL HELSE	6	47 500
STIFTELSEN KIRKENS BYMISJON OSLO	4	37 620
NORGES RØDE KORS	7	17 459
IOGT I NORGE	3	13 562
FRIVILLIGHET NORGE	3	3 800
FRI - FORENINGEN FOR KJØNNS- OG SEKSUALITETSMANGFOLD	3	3 257
FORENINGEN TRYGGERE RUSPOLITIKK	3	3 250
SPISEFORSTYRRELSFORENINGEN	3	3 042
LANDSFORENINGEN FOR HJERTE OG LUNGESYKE	3	1 405
NORSK TOURETTE FORENING	3	1 132
NORSK REVMATIKERFORBUND	3	1 033
PION PROSTITUERTES INT.ORG. I NORGE	3	822

4.3 Ordninger øremerket navngitte mottakere – nasjonal oppgave

Av de 54 ordningene er 36 øremerket i statsbudsjettet for bestemte organisasjoner. Øremerkede tilskuddsmidler er fordelt til totalt 45 organisasjoner. Øremerkede midler utbetalt til frivillige organisasjoner for å utføre nasjonale oppgaver var 300 mill. kroner i 2019, som er en oppgang på 50 millioner fra 2018 (+20 prosent).

Blant de øremerkede mottakere som mottar mest tilskuddsmidler, er disse i all hovedsak aktører innenfor psykisk helse- og rusfeltet, med unntak av stiftelsen Amatheia som jobber for å forebygge uønsket svangerskap og abort, samt stiftelsen Lukas som jobber med etablering og drift av lindrende enheter.

Organisasjonen Mental Helse fikk 37,4 mill. kroner av de øremerkede midlene, utbetalt over tre øremerkede ordninger. Organisasjonen er blant annet ansvarlig for drift av det Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse. Noen av ordningene, som Demensplan 2020, er knyttet til bestemte satsninger og er tidsbegrenset, mens de fleste er mer permanente.

Tabell 4-3 viser en oversikt over alle utbetalinger til frivillige organisasjoner i kategorien Ordninger øremerket navngitte mottakere – nasjonal oppgave.

Tabell 4-3 Utbetalte tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner i kategorien ordninger øremerket navngitte mottakere – nasjonal oppgave, pr. ordning

Ordningsnavn / organisasjonsnavn	Utbetalte tilskuddsmidler (i 1000 kr)
Amatheia / Stiftelsen Amatheia	24 569
Ammehjelpen / Ammehjelpen	1 200
Arbeidslivets kompetansesenter for rusmiddel spørsmål (Akan) - driftstilskudd / AKAN	17 400
Barn som pårørende - Kompasset / Blå Kors Norge	20 410
Demensplan 2020 - Demensforbundet i Nasjonalforeningen for folkehelsen sitt lokale informasjons- og veiledningsarbeid/Nasjonalforeningen For Folkehelsen	1 000
Diabetesforbundet/ Diabetesforbundet	9 000
Drift og aktivitet Actis/ ACTIS - Rusfeltets Samarbeidsorgan	15 100
Digitale hjelpeverktøy	52 300
Blå Kors Kristiansand	3 300
Kirkens SOS	19 400
Kreftforeningen	2 500
Mental Helse	18 500
Oslo Kommune	8 600
Drift og aktivitet Av-og-til / AV-OG-TIL	19 300
Driftstilskudd til Rådet for psykisk helse / Rådet For Psykisk Helse	3 900
Døvblinde og døve - Conrad Svendsen senter/ Stiftelsen Signo	13 393
Etablering og drift av lindrende enheter/Lukas-stiftelsen	30 000
Forandringsfabrikken – Psykiskhelseproffene/ Forandringsfabrikken Stiftelse	6 700
Frivillig.no/Frivillighet Norge	3 000

Frivillighet Norge – kompetanseløft/ Frivillighet Norge	300
Harry Benjamin Ressurssenter/ Harry Benjamin Ressurssenter HBRS	3 085
Kunnskap og informasjon om lindrende behandling og omsorg ved livets slutt for barn og ungdom	4 500
Foreningen for Barnepalliasjon FFB	3 646
Stiftelsen Termik	125
Sykehusklovnene	729
Livsgledesertifisering og annet utviklingsarbeid - Livsglede for eldre/ Stiftelsen Livsglede For Eldre	9 000
Livsstilsendingsprosjektet ved Feiringklinikken/Landsforeningen For Hjerte Og Lungesyke	1 100
Mobilisering mot ensomhet	4 000
Den norske turistforening	3 000
Seniordans Norge	1 000
Modum Bad – Institutt for sjelesorg/ Modum Bad	1 600
Møteplass for folkehelse/ Frivillighet Norge	500
Nasjonal støttegruppe etter 22. juli-hendelsen/ Den Nasjonale Støttegruppen etter 22. Juli	5 100
Nasjonalt medisinsk museum/Norsk teknisk museum	7 250
Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse/ Mental Helse	12 000
Norges astma- og allergiforbund (NAAF)/ Norges Astma-Og Allergiforbund	3 700
Norsk pasientforening og Landsforeningen uventet barnedød	6 800
Landsforeningen Uventet Barnedød	1 800
Norsk Pasientforening	5 000
Rehabiliteringstilbud til ryggmargsskadde (Sunnaas-stiftelsen)/Sunnaasstiftelsen	1 000
Rekruttering av blodgivere - Røde kors/ Norges Røde Kors	3 000
Samordning av informasjons- og opplysningsarbeid og videreutvikling av samarbeid – Hjernerådet/ Hjernerådet (Norwegian Brain Council)	1 000
Seksuelle minoriteter	2 500
FRI - Foreningen For Kjønn- og Seksualitetsmangfold	1 750
Skeiv Ungdom	750
Skadeforebyggende forum/ Skadeforebyggende Forum	2 000
Stiftelsen Organdonasjon/ Stiftelsen Organdonasjon	6 000
Støttegruppeberedskap - Norges Røde Kors/ NORGES RØDE KORS	200
Ungdom og Fritid – kompetanseløft/ Landsforeningen Ungdom Og Fritid	1 000
Verdensdagen for psykisk helse/ Mental Helse	6 900
SUM:	299 807

4.4 Ordninger med åpen konkurranse

Syv av ordningene er forbeholdt frivillige organisasjoner registrert i Frivillighetsregisteret²⁰. Fire av dem retter seg mot blant annet arbeid og drift av organisasjoner innenfor psykisk helse- og rusfeltet. Organisasjonene mottok 419, 7 mill. kroner i 2019 under disse ordningene, som er tilsvarende utbetalingssum for 2018. Midler under ordningene går både til drift og mer prosjekt- eller aktivitetspregede tiltak. To av de andre ordningene retter seg mot frivillig arbeid mot bestemte bruker- eller pasientgrupper, én retter seg mot teknologisk utvikling for å avhjelpe ensomhet. Ordningen Måltidsfelleskap for eldre og aleneboende ble ikke videreført i 2019.

Tabell 4-4 Utbetalte tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner i kategorien ordninger med åpen konkurranse forbeholdt til frivillige organisasjoner, pr. tilskuddsordning (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger	Utbetalt 2018	Utbetalt 2019	Prosentvis endring	Antall mottakere 2019
Driftstilskudd til frivillige rusmiddelpolitiske organisasjoner	17 994	19 845	10,3 %	15 (0)
Frivillig arbeid mv.	18 506	18 800	1,6 %	27 (+9)
Frivillig rusmiddelforebyggende og spillavhengighetsforebyggende innsats	42 516	49 363	16,1 %	21(-2)
Grunntilskudd til frivillige organisasjoner som i samarbeid med kommunene driver institusjonsbaserte tiltak for personer med rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring	121 254	117 500	-3,1 %	12 (-1)
Aktivitetstilbud rettet mot personer med rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring	238 008	232 992	-2,1 %	80 (+3)
Informasjons- og veiledningsarbeid om nevrologiske skader og sykdommer	3 000	3 000	0,0 %	14 (+1)
Måltidsfelleskap for eldre og aleneboende	5 000	0	-100,0 %	0 (-4)
Utvikling og utprøving av teknologiske verktøy for å mobilisere mot ensomhet blant eldre	3 000	6 000	100,0 %	4 (-1)
SUM:	449 278	447 500	-0,4 %	173 (+5)

Syv av de 54 ordningene er åpne både for frivillige organisasjoner og andre søkere. Over ordningen *Ideelle og frivillige organisasjoner som driver aktivitetstilbud rettet mot personer med rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring* fordeles noe over halvparten av disse midlene. Over fire av de syv ordningene over utbetales det midler til organisasjoner innenfor psykisk helse- og rusfeltet, i alt 421, 6 mill.kr av totalt 447,5 mill.kr (94,2 prosent). To av de fire andre ordningene utbetales til frivillige organisasjoner for spesifikke mindre diagnosegrupper.

²⁰ Inkluderer også stiftelser.

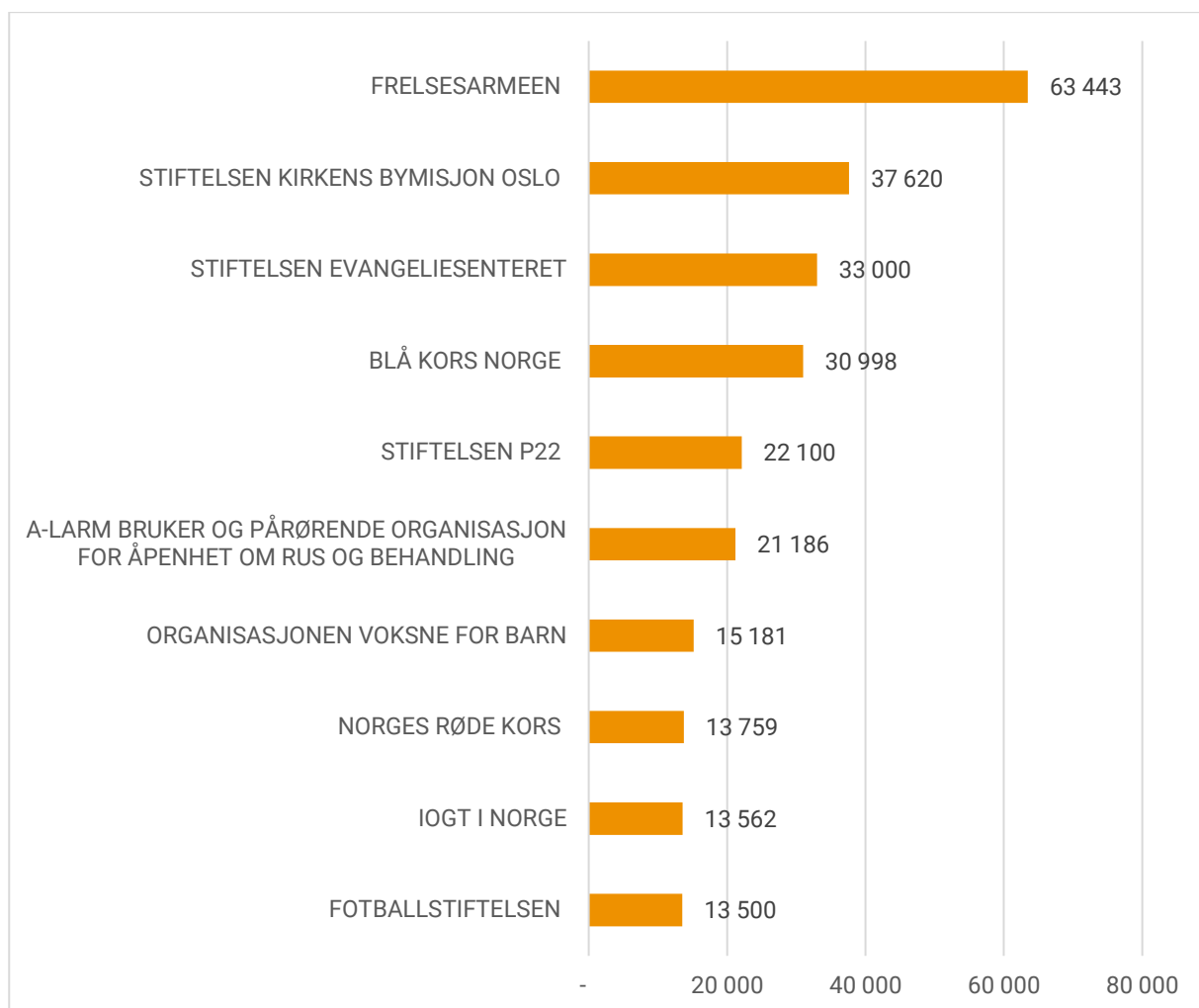
Av tabell 4-5 fremgår det at det totalt ble utbetalt 198,7 mill.kr til frivillige organisasjoner under disse ordningene i 2019. Det er en økning på 2,9 prosent fra 2018.

Tabell 4-5 Utbetalte tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner i kategorien ordninger med åpen konkurranse, pr. tilskuddsordning (i 1000 kroner)

Tilskuddsordning	Total 2018	Total 2019	Total endring	Friv.org 2018	Friv.org 2019	Friv endring
Bruker- og pårørendearbeid innen rus- og psykisk helsefeltet	128 981	131 722	2,1 %	128 981	131 572	2,0 %
Forskrift om tilskudd til arbeid innen feltet hiv og seksuelt overførbare infeksjoner	23 808	23 650	-0,7 %	21 725	23 601	8,6 %
Seksuell helse	31 248	33 012	5,6 %	20 656	23 621	14,4 %
Psykisk helse i skolen	19 696	23 300	18,3 %	11 882	15 371	29,4 %
Aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet	18 198	18 800	3,3 %	6 745	3125	-53,7 %
Riktig og redusert bruk av tvang i psykisk helsevern	4 386	0	-100,0 %	1 088	0	-100,0 %
Teknologisk støtte i fritidsaktiviteter for barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres familie	3 700	3 300	-10,8 %	850	0	-100,0 %
InnoMed - innovasjon i helse- og omsorgssektoren	2 500	0	-100,0 %	638	600	-6,0 %
Hjelpetiltak for personer med problematisk spilleadfærd	3 486	0	-100,0 %	453	0	-100,0 %
Fagutvikling og kompetanseheving i omsorgstjenestene til samiske brukere	0	1 200		0	800	
SUM:	236 003	234 984	-0,4 %	193 018	198 690	2,9 %

Både når det gjelder ordninger med åpen konkurranse og ordninger med åpen konkurranse forbeholdt frivillige organisasjoner (se figur 4-2) er det Frelsesarmeen som får størst utbetaling, deretter følger Kirkens Bymisjon og Evangeliesenteret. De fem frivillige organisasjonene som mottok mest tilskuddsmidler på ordninger med åpen konkurranse forbeholdt frivillige

organisasjoner, var også de som mottok mest i 2018. Nye mottakere på topp 10-listen er A-larm, Norges Røde Kors og Fotballstiftelsen. Stiftelsen Crux, Stiftelsen Ett skritt videre og Norske kvinners sanitetsforening var blant de ti organisasjonene som mottok mest midler i 2018, men er ute av listen for 2019.

Figur 4-2 Ti frivillige organisasjoner som har fått utbetalt størst tilskuddsbeløp fra ordninger med åpen konkurranse (i 1000 kr)

4.5 Ordninger som faller utenfor hovedkategorier

Totalt ble det utbetalt 45,4 mill.kr. i 2019 over ordninger som faller utenfor hovedkategoriene. Dette er økning på 21,6 prosent fra 2018, hvor det ble utbetalt 35,6 mill. Antall tilskuddsmottakere er tilnærmet uforandret (+1).

Ordningen *Fontenehus* får mest med stor margin, og mål for denne tilskuddsordningen er å bidra til at personer med psykiske helseproblemer eller rusproblemer skal delta i arbeidsrettede tiltak og komme i ordinært arbeid. Fontenehus er arbeidsfellesskap hvor medlemmer og ansatte er kolleger som sammen driver et erfarings- og kunnskapsbasert, arbeidsrettet rehabiliteringstilbud. Mange kommuner har Fontenehus i tillegg til ordinære kommunale tjenester til målgruppen. Økt bevilgning over ordningen Fontenehus (+10,3 prosent) er rimelig å se i sammenheng med Opptappingsplan for rusfeltet (2016-2020).

Størst prosentmessig vekst finner vi for ordningen *Nasjonale tiltak for forebygging av selvmord og selvskading* (92 prosent), og veksten må sees i sammenheng med Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021).

Tabell 4-6 Ordninger som faller utenfor hovedkategoriene (i 1000 kr)

Tilskuddsordninger	Utbetalt 2018	Utbetalt 2019	Endring i prosent	Antall mottakere
Fontenehus	34 367	38 321	10,3 %	17 (0)
Sunne kommuner	700	800	12,5 %	1 (0)
Nasjonale tiltak for forebygging av selvmord og selvskading	500	6 239	92,0 %	2 (+1)
Sum	35 567	45 360	21,6 %	20 (+1)

5. Satsningsområde – Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016-2020)

5.1 Satsningsområder i tilskudsrapporten

I årets rapport inkluderer vi en oversikt over utbetalinger innenfor tilskudsordninger som er sentrale for måloppnåelse for ett utvalgt satsningsområde. I årets rapport inngår satsningsområdet Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016-2020).

Målet for neste års rapport er å utvide denne delen av rapporten og inkludere flere satsningsområder med utbetalinger over tilhørende tilskudsordninger.

5.2 Utvalgt satsningsområde med tilhørende tilskudsordninger

Opptrappingsplanen for rusfeltet 2016-2020 ble vedtatt på Stortinget 28. april 2016. Hovedinnsatsen i planen retter seg mot kommunesektoren. Planen har konkrete mål og virkemidler innen sentrale levekårsområder som utdanning, arbeid, bolig, økonomi og helse. Planen har fem overordnede mål som omhandler; reel brukerinnflytelse, tidlig innsats, tilpasset tjenestetilbud, økt livskvalitet og økt bruk av alternative straffereaksjoner. Det er seks departementer og underliggende direktorater som har tiltak i planen. Direktoratene har et selvstendig oppfølgingsansvar for sine tiltak. Under følger en matrise for utbetalinger over tilskudsordninger som inngår i de jevnlige rapporteringene på opptrappingsplanen for rusfeltet fra Hdir til HOD. Matrisen gir en oversikt over kapital- og innsatsfaktoren knyttet til tilskudsordninger som understøtter hovedmålene i planen. Matrisen gir en todelt økonomisk

oversikt; den første hvor uthevede og ikke-uthevede utbetalinger inngår, hvor målgruppen personer med rusmiddelproblemer både kan være primær eller sekundær målgruppe for tilskuddsordningene. Den andre gir en totalsum for de uthevede summene alene hvor målgruppen personer med rusmiddelproblemer inngår i primærmålgruppen/primærmålgruppe på brukereffektnivå for tilskuddsordningene.

Tabell 5-1 under viser at det totalt i 2019 ble tildelt tilskudd på 2,1 milliarder kroner under tilskuddsordninger som inngår i Helsedirektoratets årlige rapportering til HOD på satsninger og tiltak under Opptappingsplanen for rusfeltet. Ser vi atskilt på tilskuddsordninger hvor personer med rusmiddelproblemer er primærmålgruppe/primærmålgruppe på brukereffektnivå ser vi at den totale summen er 1,58 milliarder kroner for 2019.

Tabell 5-1 Punkter i opptappingsplanen, tilskuddsordninger, tiltak og midler i 2019 (i 1000 kroner)

"Regjeringen vil..." - punkter i Opptappingsplanen for rusfeltet (2016-2020)	Tilskuddsordning	Tiltak	Utbetalte midler 2019 (i 1000)
<i>... Styrke brukermedvirkning på systemnivå ved økt bruk av personer med erfaringskompetanse og systematisk samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjonene</i>	Tilskudd til Nasjonalt senter for erfaringskompetanse	Tilskudd til Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse skal fremme erfaringskonsulentenes rolle gjennom sitt utviklingsarbeid.	12 000
<i>... Legge til rette for aktive bruker- og pårørendeorganisasjoner</i>	Tilskudd til bruker- og pårørendearbeid innen rus, psykisk helse- og voldsfeltet	Helsedirektoratet skal legge til rette for aktive bruker- og pårørendeorganisasjoner innen rus og psykisk helsefeltet gjennom tilskuddsordningen «Bruker og pårørendearbeid innen rus, psykisk helse og voldsfeltet».	132 000
<i>... Øke kompetansen om rus- og avhengighetsproblematikk i alle sektorer</i>	Tilskudd til Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester	Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester (USHT) skal øke kompetansen om rusmiddelproblematikk i ulike sektorer og tjenester.	54 494

	Tilskudd til Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF)	SERAF - Senter for rus- og avhengighetsforskning skal øke kompetansen og kunnskap gjennom tilskudd til forskning på rusfeltet.	4 955
... Iverksette og gjennomføre nytt kompetanseløft for kommunale helse- og omsorgstjenester, hvor kompetansetiltak rettet mot rus og psykisk helse inngår	Kommunalt kompetanse- og innovasjonstilskudd	Målet med ordningen er å styrke kommunenes evne og mulighet til å utvikle bærekraftige og gode helse- og omsorgstjenester, inkludert kommunalt rus- og psykisk helsearbeid.	370 750
	Tilskudd til nasjonal lederutdanning for primærhelsetjenesten er innrettet mot rus og psykisk helse	Målet med ordningen er å styrke lederskapet i kommunale helse- og omsorgstjenester, deriblant lederskapet i kommunalt rus- og psykisk helsearbeid	22 300
... Systematisk utprøve og evaluere tiltak for tidlig intervensjon.	Rask psykisk helsehjelp	Tilskuddsordningen "Rask psykisk helsehjelp" omfatter også tilbud til personer med begynnende rusmiddelproblemer	25 680
... Bidra til at kommunene utvikler et bredt spekter av tjenester til personer med rusproblemer, herunder utvikling av lavterskel tiltak og skadereduserende tiltak	Tilskudd til kommunalt rusarbeid	Bidra til at kommunene utvikler et bredt spekter av tjenester til personer med rusproblemer gjennom tilskuddordningen "Kommunalt rusarbeid"	451 500

	Tilbud til voksne med langvarige og sammensatte tjenestebehov	Mål for ordningen er å styrke tilbudet til personer med langvarige og sammensatte tjenestebehov gjennom å etablere helhetlige, samtidige og virksomme tjenester fra ulike nivåer og sektorer. Målgruppen er voksne med alvorlige rusmiddelproblemer og/eller alvorlige psykiske helseutfordringer, evt. voldsproblematikk.	185 000
	Tilbud til barn og unge med behov for langvarig/sammensatt oppfølging.	Mål for ordningen er å styrke tilbudet til barn og unge som har behov for langvarig/sammensatt oppfølging gjennom å etablere helhetlige, samtidige og virksomme tjenester fra ulike nivåer og sektorer. Målgruppen er barn og unge med psykiske/rusrelaterte problemer og lidelser som har behov for tidlig utredning, behandling, oppfølging og støtte, samt de som lever med høy risiko for å utvikle psykososiale vansker og deres familier.	ekstra bev. 45 000 5 213
	Psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene	Bidra til at kommunene utviklet et bredt spekter av tjenester til personer med rusproblemer gjennom tilskuddsordningen "Psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene"	205 000
	De regionale kompetansesentra rus	Det overordnede målet er å redusere de individuelle og samfunnsmessige skadene ved rusmiddelbruk.	127 486
... Vurdere behovet for å styrke tiltak innen den nasjonale overdosestrategien, herunder vurdere å	Nasjonale overdosestrategi – Overdoseforebygging i kommunene	Redusere antall overdoser og overdosedødsfall i kommunen blant annet gjennom tilskuddsordningen "Nasjonale	3 522

<i>utvide prosjektet med Nalokson til flere byer, tilgang på rent brukerutstyr og tiltakspakke mot overdoser</i>		overdosestrategi - Overdoseforebygging i utvalgte kommuner"	
<i>... Utvide og gjøre Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) permanent.</i>	Narkotikaprogram med domstolskontroll	Styrke kommunenes arbeid med ND gjennom tilskuddsordningen Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND)	4 354
<i>... Bidra til å styrke primærhelsetjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer i fengslene</i>	Helse- og omsorgstjenester og tannhelsetjenester til innsatte i fengsel	Styrke primærhelsetjenestetilbudet til personer med rus- og/eller psykisk helseproblemer i fengslene gjennom tilskudd og andre tiltak	160 334
<i>... Styrke det frivillige arbeidet med å bedre tilknytningen til arbeidsmarkedet og motvirke sosial ekskludering for personer med rusproblemer</i>	Aktivitetstilbud rettet mot personer med psykiske problemer, rusmiddelproblemer og prostitusjonserfaring	Tilskudd til ideelle og frivillige organisasjoner som driver arbeids- og aktivitetsrettet tilbud for personer med rusmiddelproblemer	243 468
<i>... Vurdere bruken av metodikk som IPS og jobbmestrende oppfølging også for personer med rusproblemer</i>	Implementering av arbeidsrehabiliteringsmetodene Individuell jobbstøtte og Jobbmestrende oppfølging	Tilskudd til "Arbeidsrehabilitering etter modell av Individuell jobbstøtte (IPS) og Jobbmestrende oppfølging (JMO)" omfatter også personer med rusmiddelproblemer	49 821

Sum ubetalte tilskudd for alle tilskuddsordninger i tabellen:	2 102 887 (i tusen)
Sum utbetalte tilskudd for uthevede tilskuddsordninger i tabellen:	1 567 832 (i tusen)

6. Evalueringer av tilskuddsordninger

6.1 Påbegynte og/eller ferdigstilte evalueringer i 2019

Behovsprøvde evalueringer og informasjon innhentet gjennom søknad og rapporteringer er sentrale kilder for å kartlegge hvordan tilskuddsmidler fordeles på målgruppene og hvilke resultater og effekter tilskuddsordningene har.

Dette kapitlet gir en oversikt over tilskuddsordninger hvor evaluering enten var påbegynt og/eller ferdigstilt i løpet av 2019, samt evalueringer som pågikk gjennom hele 2019. Avslutningsvis i kapitlet gis det en kort oversikt over hovedfunn fra evalueringer som ble avsluttet i 2019. Avsluttet evaluering defineres her som en evaluering hvor en evalueringsrapport/sluttprodukt er overlevert oppdragsgiver innen 31. desember 2019.

Tabell 6-1 viser at det var ni evalueringer av tilskuddsordninger som ble påbegynt og/eller avsluttet i løpet av 2019. For syv av evalueringene er det anskaffet eksterne ressurser for gjennomføring, mens evalueringene av tilskudd for *Styrking og utvikling av helsestasjon- og skolehelsetjenesten* og *Etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud 2015-2018* ble gjennomført med interne ressurser.

Tabell 6-1 Påbegynte og/eller ferdigstilte evalueringer i 2019

Tilskuddsordning	Påbegynt evaluering i 2019	Evaluering ferdigstilt i 2019	Anskaffet eller egne ressurser
Frivillighet Norge - kampanje for fellesskap og sosial støtte	Før	Ja	Anskaffet
Bruker- og pårørendearbeid innen rus- og psykisk helsefeltet	Før	Ja	Anskaffet
Opplæring av frivillighetskoordinatorer og omsorg ved livets slutt - Verdighetssenteret i Bergen	Ja	Ja	Anskaffet
Livsgledesertifisering og annet utviklingsarbeid – Livsglede for eldre	Ja	Ja	Anskaffet
Styrking og utvikling av helsestasjon- og skolehelsetjenesten	Ja	Ja	Egne ressurser
Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i kommunene	Før	Ja	Anskaffet
Grunntilskudd institusjonsbaserte tiltak for personer med rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring	Ja	Nei	Anskaffet
Etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud 2015-2018	Ja	Ja	Egne ressurser
Aktivitetstilbud rettet mot personer med psykiske problemer, rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring	Ja	Nei	Anskaffet

6.2 Evalueringer av tilskuddsordninger som var løpende gjennom hele 2019

Seks evalueringer av tilskuddsordninger var løpende gjennom hele 2019, dvs. at de var påbegynt før 2019 og ikke avsluttet innen 31. 12. 2019. Følgende tilskuddsordninger var under pågående/løpende evaluering gjennom hele 2019:

- Primærhelseteam
- Pilot for strukturert tverrfaglig oppfølging – oppfølgingsteam
- Teknologisk støtte i fritidsaktiviteter for barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres familie
- Utvikling og utprøving av teknologiske verktøy for å mobilisere mot ensomhet blant eldre
- Økt rekruttering av sykepleiere og helsefagarbeidere til helse- og omsorgstjenestene i kommunene (Jobbvinner)
- Medisinsk avstandsoppfølging av kronisk syke

6.3 Oppsummering av hovedfunn fra evalueringer/gjennomganger av tilskuddsordninger som ble avsluttet i 2019

Syv evalueringer av tilskuddsordninger ble ferdigstilt med evalueringsrapport/sluttprodukt i 2019. Under følger korte sammendrag av sentrale funn og resulater fra de syv evalueringene:

Opplæring av frivillighetskoordinatorer og omsorg ved livets slutt – Verdighetssenteret i Bergen

Evalueringen viste gjennomgående god måloppnåelse for alle de tre etterutdanningene Frivillighetskoordinering – eldreomsorg (FRI), Palliativ eldreomsorg (PEO) og Akuttmedisinsk eldreomsorg (AME). Svakhetene var at opplæringen var geografisk avgrenset og dermed lite tilgjengelig for alle kommunene, opplæringen var innrettet slik at den krevde reising og frikjøp over flere dager, og ansattes deltakelse var i begrenset grad forankret i kommuneledelsen som del av en helhetlig kompetanseplan. Evaluator slår fast at opplæringen bør moderniseres og tilpasses bedre den kommunale hverdagen. Aktiviteten til utdanningsinstans (Verdighetssenteret) bør også, hvis tilskuddet videreføres, i større grad knyttes inn mot eldre reformen Leve hele livet.

Livsgledesertifisering og annet utviklingsarbeid – Livsglede for eldre

Det ble i 2013 igangsatt en nasjonal sertifiseringsordning av livsgledesykehjem i regi av stiftelsen Livsglede for eldre. Målet for ordningen er å bidra til at alle sykehjem som ønsker det får opplæring, støtte og veiledning til å sette aktiviteter og gode opplevelser for den enkelte sykehjemsbeboer i system gjennom livsgledesertifisering og annet utviklingsarbeid. Det ble lagt opp til en gradvis spredning av tilbudet i perioden 2013–2020. Målet var at minst 50% av landets kommuner skal ha

fått tilbud om livsgledesertifisering av sine sykehjem innen 2020. I forbindelse med rapporteringen for 2018 signaliserte stiftelsen at det med dagens ressursituasjon ikke ville være mulig å nå målet om 50%. Ved utgangen av 2020 er det forventet at kun 19 prosent av landets sykehjem er sertifiserte. Evalueringen konkluderer med at ordningen er ressurskrevende og at målet har vært for ambisiøst helt fra starten av. En del av evalueringen skulle kartlegge merverdien av tiltakene som deltar i sertifiseringsordningen for å vurdere om de kommunene som gikk inn i ordningen oppnådde vesentlige bedre resultater enn øvrige kommuner. Evalueringen gir den ikke noe entydig svar på dette. Evalueringen viser at sykehjem som ikke er en del av sertifiseringsordningen kan vise til større forbedring knyttet til medisinbruk, bruk av tvang og sykefravær hos de ansatte. Evaluatoren konkluderer også med at prioriteringer på sykehjemmet ser ut til å være mer avgjørende for endringer og effekter enn deltakelse i sertifiseringsordningen.

Bruker- og pårørendearbeid innen rus- og psykisk helse

Tilskuddsordningen ble evaluert av Oxford Research og hovedmålet med evalueringen var å fastslå grad av måloppnåelse for ordningen som helhet. Evalueringen viste at tilskuddsordningen var sentral for å styrke driften til aktørene på feltet, samtidig som den støtter opp under viktige aktiviteter på individ-, tjeneste- og systemnivå. Evaluatoren fant at det var manglende dokumentasjon på måloppnåelse og omfang av aktivitetene blant tilskuddsmottakerne. I rapporten skisseres det en rekke verktøy som kan bidra til bedre måling av måloppnåelse blant tilskuddsmottakerne og ordningen som helhet. Evaluatoren slår fast at forvaltning og innretning av ordningen er hensiktsmessig, men at det vil være behov for tydelige kriterier for forvaltningen pga. av regelverkets kompleksitet.

Frivillighet Norge

Rambøll gjennomførte i tidsrommet desember 2016-februar 2019 en følgeevaluering av "Kampanje for fellesskap og sosial støtte". Følgeevalueringen var inndelt i tre faser som resulterte i totalt tre rapporter. Evalueringen viste at rekrutteringsportalen Frivillig.no var blitt et viktig verktøy for frivillige organisasjoner og mange hadde endret sine arbeidsmåter knyttet til rekruttering og arbeidet med å beholde sine frivillige. Videre viste evalueringen at bruk av Frivillig.no som rekrutteringskanal førte til at organisasjonene rekrutterte andre typer frivillige sammenlignet med rekruttering gjennom tradisjonelle kanaler. Det viste seg blant annet at det hadde blitt lettere å nå unge mennesker, studenter og personer med minoritetsbakgrunn. Basert på dette vurderte evaluatoren at kampanjen har bidratt til at frivilligheten i større grad gjøres tilgjengelig for nye målgrupper som frivillige organisasjoner ikke har nådd ut til tidligere.

Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Tilskuddsordningen ble gjennomgått med interne ressurser med formål om å undersøke om regelverket er utformet slik at man når riktige målgrupper. Gjennomgangen av tilskuddsordningen viste at flere av tilskuddsordningens tildelingskriterier var basert på egenrapportering hvor

mangelfullt utfylte søknader ble skåret til lav måloppnåelse til tross for at andre indikatorer kunne tilsi at søkerkommunen burde ha prioritet for tilskudd. Tildelingskriteriene ble derfor gjennomgått og justert slik at disse i større grad vektla objektiv informasjon. I tillegg er det utviklet et eget søknadsskjema for tilskuddsordningen med obligatoriske felter for minimumsinformasjon om sentrale tildelingskriterier. Erfaringene så langt viser at disse justeringene har bidratt til at søknadene for 2020 i stor grad inneholder nødvendig minimumsinformasjon, at behandlingen av den enkelte søknad er betydelig forenklet, og at justeringen bidrar til at objektive kriterier i større grad er utslagsgivende for tildeling. Samlet har justering av tildelingskriterier og nytt søknadsskjema ført til raskere søknadsbehandling og et bedre grunnlag for likebehandling innenfor regelverket. Konklusjoner er formidlet i eget notat til HOD, og følges opp videre i 2020

Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i kommunene

Følgeevalueringen av Program for folkehelsearbeid i kommunene ble gjennomført av Sintef og har hatt som mål å innhente kunnskap om tre hovedpunkter som er skissert i programbeskrivelsen, henholdsvis; Kunnskapsbasert utvikling av tiltak i kommunene, styrket samarbeid mellom aktører, og Kompetansestøtte og erfaringsspredning på tvers av kommuner og fylker. Evalueringen viser at programmet har bidratt til å sette fokus på kunnskapsbasert arbeid i utviklingen av tiltak. Samarbeidsorganene, som fylkeskommunene har etablert, har blitt opplevd som nyttige strukturerer for å drøfte folkehelsearbeid på tvers av sektorer. Det har blitt arrangert en rekke samlinger, både nasjonalt og fylkesvis for å øke kompetanse, spre erfaringer og gi inspirasjon, og disse har blitt godt mottatt. Evalueringen viser også at det har vært utfordringer i programmet særlig med tanke på å ivareta kravet om evaluering av tiltak, etablere gode samarbeidsrelasjoner med FoU/kompetansmiljøer og å erkjenne at det å drive prosjektarbeid i kommunen krever prosjektlederkompetanse og tålmodighet. Det har tatt lang tid før tiltakene har vært oppe og gå. SINTEFs vurdering er at programmet som struktur bidrar positivt til måloppnåelse.

Etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud 2015-2018

I perioden 2015-2018 har 18 fylker gitt tilskudd til totalt 521 prosjekter. Målgruppen har vært personer som har økt risiko for, eller som har utviklet sammensatte helseplager og kronisk sykdom, og som trenger hjelp til å endre levevaner og mestre sykdom og plager. Det har vært gitt midler både til diagnoseuavhengige og diagnosespesifikke prosjekter. Mer enn 90 prosent av prosjektene var samarbeidsprosjekter der flere tjenester og aktører innad i kommuner deltok. 20 prosent av prosjektene var interkommunale samarbeidsprosjekter. Frisklivssentralen var involvert i 85,8 prosent av prosjektene og brukerorganisasjoner/frivillige organisasjoner involvert i 48,8 av prosjektene. Tilskuddsordningen har flere delmål og tildelingskriterier. Hvert prosjekt har hatt som mål å oppfylle ett eller flere av kriteriene. Nesten alle prosjektene hadde målsetting om å "fremme helse og livskvalitet", "forebygge sykdom og/eller tidlig intervensjon" og "ny kunnskap og kompetanse". Tilskuddsmidlene for 2015 – 2018 er i all hovedsak brukt i tråd med målsettingen.

Ordningen ser ut til å bidra til å etablere og utvikle kommunale helse- og omsorgstjenester som støtter oppunder, og realiserer målene i Samhandlingsreformen, NCD-strategien, primærhelsemeldingen og ny nasjonal helse- og sykehusplan.

7. Vedlegg: tilskudd til andre tilskuddsmottakere

7.1 Tilskudd til andre tilskuddsmottakere

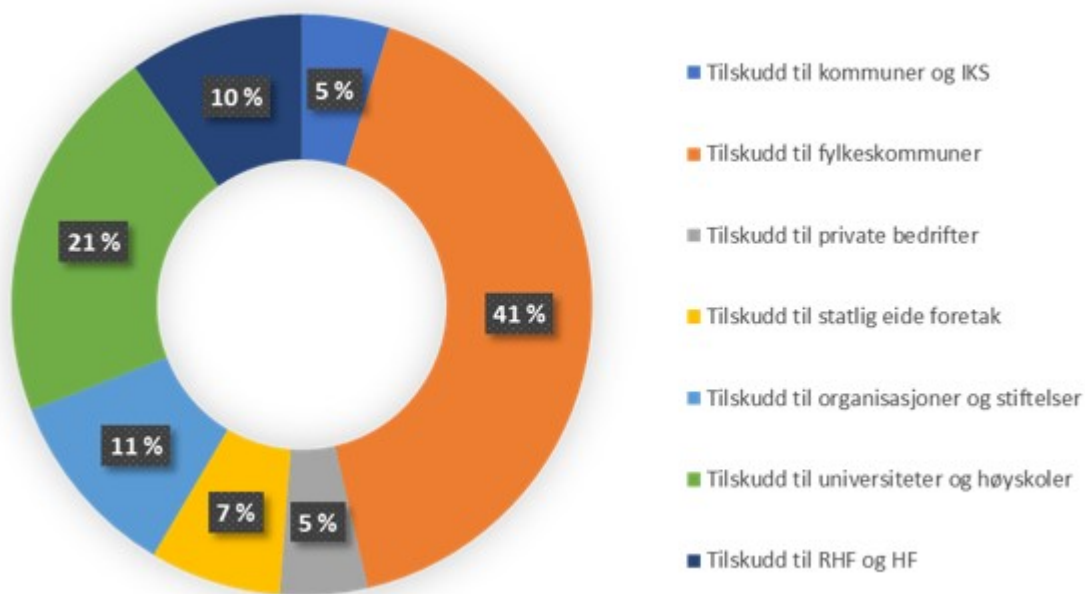
I dette vedlegget vises oversikt over 61 ordninger der det ble utbetalt til tilskuddsmottakere som ikke passer inn i kapittel 3 (tilskudd til kommuner) eller kapittel 4 (tilskudd til frivillige organisasjoner). De fleste av tilskuddsmottakerne for disse ordningene er statlige mottakere, fylkeskommuner og interkommunale selskap (IKS). Vi har ikke hatt kapasitet til å undersøke disse ordningene i årets rapport, men velger å ta med oversikten her som vedlegg.

Av de 61 ordningene er 48 øremerket i statsbudsjett for bestemte mottakere. Ti av ordningene er ordninger med åpen konkurranse. Tre av ordningene er ordninger som faller utenfor hovedkategoriene.

7.2 Ordninger øremerket navngitte mottakere – nasjonal oppgave

Det er totalt 123 tilskuddsmottakere for de 48 ordningene øremerket navngitte mottakere. De 123 er totalt søkere for alle 48 ordningene, ikke unike søkere.

Noen av ordningene, for eksempel *Eablering av stillinger for spesialister i pedodonti*, er ikke konkret øremerket en navngitt mottaker, men det er kun fylkeskommuner og odontologiske kompetansesentre som kan søke. Vi har derfor valgt å plassere disse i denne kategorien.

Figur 7-1 Fordeling pr. type tilskuddsmottakere (artskonto) i prosent for de 46 ordningene øremerket navngitte mottakere

Ettersom det er såpass mange ulike typer tilskuddsmottakere under hver enkelt ordning, presenteres ordningene etter ordningstype og kapittel i statsbudsjettet. En overordnet oppsummering viser at det er kun mindre endringer i antall mottakere og utbetalte tilskuddsmidler fra 2018 til 2019.

Tabell 7-1 11 ordninger øremerket navngitte mottakere under kapittel 0761 Omsorgstjenester, pr. ordning og tilskuddsmottaker (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / tilskuddsmottakere	Utbetalte tilskuddsmidler
Antibiotikasenter for primærmedisin	3 000
UNIVERSITETET I OSLO	3 000
Kurspakke for ufaglærte i omsorgstjenestene	8 900
SYKEHUSET I VESTFOLD HF	8 900
Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning	6 444
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET NTNU	6 444
Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg	3 000
NORD UNIVERSITET	3 000
NOKLUS - Kvalitetssikring av laboratorietjenester i sykehjem	8 000
HARALDSPASS DIAKONALE SYKEHUS AS	8 000
Opplæring av frivillighetskoordinatorer og omsorg ved livets slutt- Verdighetsenteret i Bergen	11 500
STIFTELSEN VERDIGHETSENTERET	11 500

Senter for alders- og sykehjemsmedisin	3 000
UNIVERSITETET I BERGEN	3 000
Senter for omsorgsforskning	1 000
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET NTNU	1 000
Tilskudd til Menn i helse - nasjonalt prosjekt	6 000
KS-KOMMUNESEKTORENS ORGANISASJON	6 000
Utvikle og styrke etisk kompetanse i helse- og omsorgstjenestene	3 200
UNIVERSITETET I OSLO	3 200
Økt rekruttering av sykepleiere og helsefagarbeidere (Jobbvinner)	5 225
KS-KOMMUNESEKTORENS ORGANISASJON	5 225
Totalsum	59 269

Tabell 7-2 11 ordninger øremerket navngitte mottakere under kapittel 0770 Tannhelsetjenester, pr. ordning og tilskuddsmottaker (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / tilskuddsmottakere	utbetalte tilskuddsmidler
Etablering og drift av regionale odontologiske kompetansesentre	100 389
HORDALAND FYLKESKOMMUNE	18 388
TANNHELSE ROGALAND FKF	17 500
TANNHELSETJENESTENS KOMPETANSESENTER SØR IKS	11 374
TROMS FYLKESKOMMUNE (1)	5 048
TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE TANNHELSETJENESTE (2)	26 175
ØSTFOLD FYLKESKOMMUNE SENTRALADMINISTRASJONEN	21 904
Forskning og utredning vedrørende tannbehandlingsmaterialer	31 500
NORCE NORWEGIAN RESEARCH CENTRE AS	5 500
NORDISK INSTITUTT FOR ODONTOLOGISKE MATERIALER AS (NIOM AS) (2)	26 000
Fylkeskommunale praksisplasser for tannpleierutdanning ved Høgskolen i Hedmark	5 956
INNLANDET FYLKESKOMMUNE SAMFUNNSUTVIKLING	5 956
Integrert løp i dobbeltkompetanse for tannleger	7 984
UNIVERSITETET I BERGEN (4)	3 011
UNIVERSITETET I OSLO (4)	4 973
Kvalifiseringsprogram for tannleger utenfor EØS - UiB	6 000
UNIVERSITETET I BERGEN (4)	6 000
Lønn til kandidater under odontologisk spesialistutdanning	5 592
HORDALAND FYLKESKOMMUNE	580
LOVISENBERG DIAKONALE SYKEHUS AS (1)	2 121
MØRE OG ROMSDAL FYLKESKOMMUNE TANNHELSEAVDELINGA	285
TANNHELSETJENESTEN I BUSKERUD FKF	295
TROMS FYLKESKOMMUNE (1)	1 722
TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE (1)	295
TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE TANNHELSETJENESTE (1)	295
Spesialistutdanning av tannleger	53 768
HORDALAND FYLKESKOMMUNE	649

TROMS FYLKESKOMMUNE (1)	5 320
UNIVERSITETET I BERGEN (4)	15 530
UNIVERSITETET I OSLO (4)	29 990
UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET (1)	2 279
Tannhelsetilbud til tortur- og overgrepsofsatte og personer med odontofobi	81 373
AKERSHUS FYLKESKOMMUNE TANNHELSETJENESTEN (1)	1 400
DEN OFFENTLIGE TANNHELSETJENESTEN I VEST-AGDER	4 000
FINNMARK FYLKESKOMMUNE	4 400
FYLKESTANNLEGEN I AUST-AGDER (1)	1 600
HORDALAND FYLKESKOMMUNE	9 966
INNLANDET FYLKESKOMMUNE SAMFUNNSUTVIKLING	1 500
MØRE OG ROMSDAL FYLKESKOMMUNE	3 200
NORDLAND FYLKESKOMMUNE	1 972
OPPLAND FYLKESKOMMUNE TANNHELSETJENESTE	1 600
OSLO KOMMUNE HELSEETATEN	5 170
SOGN OG FJORDANE FYLKESKOMMUNETANNHELSETENESTA	547
TANNHELSE ROGALAND FKF	5 786
TANNHELSETJENESTEN I BUSKERUD FKF	5 125
TANNHELSETJENESTENS KOMPETANSESENTER SØR IKS	720
TELEMARK FYLKESKOMMUNE	3 587
TROMS FYLKESKOMMUNE (1)	5 973
TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE TANNHELSETJENESTE (1)	11 377
VESTFOLD FYLKESKOMMUNE TANNHELSESEKTOREN	3 725
ØSTFOLD FYLKESKOMMUNE (1)	9 725
Videreutdanning for tannpleiere ved Høgskolen i Sørøst-Norge	1 800
UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE	1 800
Etablering av stillinger for spesialister i pedodonti	2 967
HORDALAND FYLKESKOMMUNE	793
INNLANDET FYLKESKOMMUNE SAMFUNNSUTVIKLING	804
MØRE OG ROMSDAL FYLKESKOMMUNE TANNHELSEAVDELINGA	342
TANNHELSE ROGALAND FKF	276
TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE (1)	385
VEST-AGDER FYLKESKOMMUNE	366
Lønn for fylkeskommunalt ansatte tannpleiere under videreutdanning	1 770
DEN OFFENTLIGE TANNHELSETJENESTEN I VEST-AGDER	72
FINNMARK FYLKESKOMMUNE	82
INNLANDET FYLKESKOMMUNE SAMFUNNSUTVIKLING	130
NORDLAND FYLKESKOMMUNE	386
OPPLAND FYLKESKOMMUNE TANNHELSETJENESTE	30
OSLO KOMMUNE HELSEETATEN	386
TANNHELSE ROGALAND FKF	25
TANNHELSETJENESTEN I BUSKERUD FKF	30
TROMS FYLKESKOMMUNE (1)	90
TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE (1)	260
ØSTFOLD FYLKESKOMMUNE (1)	80
HORDALAND FYLKESKOMMUNE TANNHELSEAVDELINGA (1)	90
VESTFOLD FYLKESKOMMUNE (2)	80

ØSTFOLD FYLKESKOMMUNE TANNHELSESEKTOR	30
Totalsum	299 099

Tabell 7-3 Ni ordninger øremerket navngitte mottakere under kapittel 0765 Psykisk helse og rusarbeid, pr. ordning og tilskuddsmottaker (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / tilskuddsmottakere	Utbetalte tilskuddsmidler
Dobbelkompetanseprosjektet i psykologi	379
UNIVERSITETET I BERGEN	379
Helsetjenestetilbud ved overgrepsmottak	3 100
NORCE NORWEGIAN RESEARCH CENTRE AS	3 100
Nasjonalt knutepunkt for selvhjelp - Selvhjelp Norge	18 500
STIFTELSEN NORSK SELVHJELPSFORUM (	18 500
Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid for voksne i kommunene (NAPHA)	25 900
NTNU SAMFUNNSFORSKNING AS	25 900
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)	64 400
NASJONALT KUNNSKAPSSENTER OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS AS	64 400
Nasjonalt senter for selvmordsforskning- og forebygging (NSSF)	18 500
UNIVERSITETET I OSLO	18 500
Regionale kunnskapssentre for barn og unges psykisk helse	180 000
NORCE NORWEGIAN RESEARCH CENTRE AS	32 104
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET NTNU	26 027
REGIONSENTER FOR BARN OG UNGES PSYKISKE HELSE, HELSEREGION ØST OG SØR	88 503
UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET	33 366
Regionale ressursentre om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging	130 036
HELSE MIDT-NORGE RHF	23 596
HELSE NORD RHF	22 818
HELSE VEST RHF	25 872
REGIONSENTER FOR BARN OG UNGES PSYKISKE HELSE, HELSEREGION ØST OG SØR	57 750
Sinnemestring	2 015
ST. OLAVS HOSPITAL HF	2 015
Totalsum	442 830

Innenfor psykisk helse og rus er det en økning på seks prosent fra 2018 til 2019 hvor vi ser økningen primært hos Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress og Regionale ressursentre om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging.

Tabell 7-4 Sju ordninger øremerket navngitte mottakere under kapittel 0762 Primærhelsetjenester, pr. ordning og tilskuddsmottaker (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / tilskuddsmottakere	Utbetalte tilskuddsmidler
Akuttmedisinsk eldreomsorg	2 000
NORCE NORWEGIAN RESEARCH CENTRE AS	2 000
Allmenntilleggsundersøkelser	16 500
NORCE NORWEGIAN RESEARCH CENTRE AS	4 200
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET NTNU	3 685
UNIVERSITETET I OSLO	4 495
UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET	4 120
Antibiotikasenter for primærmedisin	4 250
UNIVERSITETET I OSLO	4 250
Kiropraktikkforskning	1 000
ET LIV I BEVEGELSE	1 000
Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin	11 400
NORCE NORWEGIAN RESEARCH CENTRE AS	11 400
Nasjonalt senter for distriktsmedisin	4 900
UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET	4 900
Senter for samisk helseforskning	6 200
UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET	6 200
Totalsum	46 250

Innenfor primærhelsetjenester er tilskuddet til de aktuelle mottakerne listet opp her økt med 26 prosent fra 2018 til 2019. Hovedgrunnen til dette er at i oversikten over tilskuddsmottakere innenfor dette kapittelet er det i 2019 tatt med Senter for samisk helseforskning.

Tabell 7-5 Fem ordninger øremerket navngitte mottakere under kapittel 0714 Folkehelse, pr. ordning og tilskuddsmottaker (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / tilskuddsmottakere	Utbetalte tilskuddsmidler
Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU)	3 600
NASJONALT UTVIKLINGSSENTER FOR BARN OG UNGE AS	3 600
Skolefruktordningen	20 568
STIFTELSEN OPPLYSNINGSKONTORET FOR FRUKT OG GRØNT - FRUKT.NO	20 568
Stiftelsen Antidoping Norge - driftstilskudd	7 900
STIFTELSEN ANTIDOPING NORGE	7 900
Ungdata	6 808
BLÅ KORS - BORGESTADKLINIKKEN SA	119
OSLO KOMMUNE VELFERDSETATEN	88

OSLOMET - STORBYUNIVERSITETET	6 400
ST. OLAVS HOSPITAL HF (1)	46
STIFTELSEN RUSBEHANDLING I BERGEN	46
SYKEHUSET INNLANDET HF (2)	109
De regionale kompetansesentra rus (KoRus)²¹	127 486
BLÅ KORS - BORGESTADKLINIKKEN SA	20 787
OSLO KOMMUNE VELFERDSETATEN	16 000
ST. OLAVS HOSPITAL HF (1)	21 550
SYKEHUSET INNLANDET HF (2)	21 540
ROGALAND A- SENTER AS (1)	9 690
KORUS VEST BERGEN AS	15 520
UNIVERSITETSSYKEHUSET NORD-NORGE HF (4)	22 400
Totalsum	166 362

For *De regionale kompetansesentra rus (KoRus)* inkluderer tilskuddet på 127,5 millioner utbetalinger også over kapittel 0765.74 Psykisk helse og rusarbeid for de syv sentrene. Andelen som er finansiert over 0714 Folkehelse er totalt 38,5 millioner.

Tabell 7-6 Syv ordninger øremerket navngitte mottakere under forskjellige, resterende kapitler (i 1000 kroner)

Kapittel	Tilskuddsordninger / tilskuddsmottakere	Utbetalte tilskuddsmidler
702 Beredskap	Nasjonal behandlingstjeneste for CBRNE-medisin	3 677
	OSLO UNIVERSITETSSYKEHUS HF	3 677
717 Legemiddeltiltak	Nasjonalt kompetansenettverk for legemidler til barn	6 400
	HELSE BERGEN HF	6 400
783 Personell	NIFAB OG NAFKAM - driftstilskudd	13 800
	UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET	13 800
781 Forsøk og utvikling	Norsk ressursgruppe for organdonasjon	1 200
	NOROD - NORSK RESSURSGRUPPE FOR ORGANDONASJON	1 200
734 Særskilte tilskudd til psykisk helse og rus	Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF)	3 859
	UNIVERSITETET I OSLO	3 859
781 Forsøk og utvikling	Standard Norge	1 400
	STANDARD NORGE	1 400
781 Forsøk og utvikling	Utvikle og styrke etisk kompetanse i helse- og omsorgstjenestene	2 500
	UNIVERSITETET I OSLO	2 500
	Totalsum	32 836

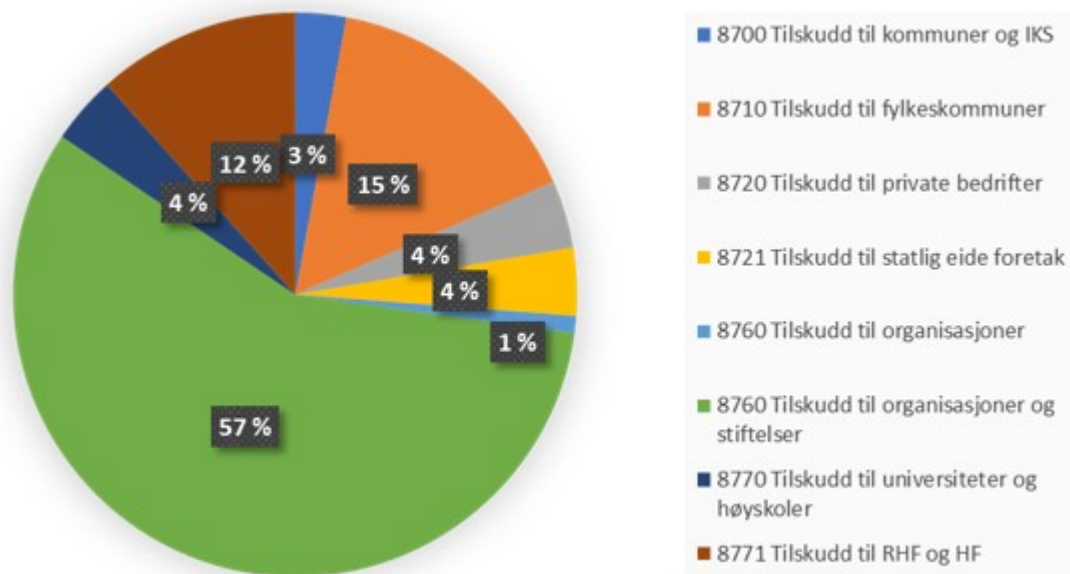
²¹ Inkluderer tilskuddsmidler fra kap 0765.74 og 0714.21.

7.3 Ordninger med åpen konkurranse

Det er totalt 103 tilskuddsmottakere på 10 ordninger med åpen konkurranse. Dette er antall mottakere totalt på alle de aktuelle ordningene, ikke unike mottakere totalt.

Tabell 7-7 10 ordninger med åpen konkurranse (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger	Utbetalte tilskuddsmidler	Antall tilskuddsmottakere
Fagutvikling og kompetanseheving i omsorgstjenestene til samiske brukere	1 200	3
Hjelpetiltak for personer med problematisk spilleadferd	3 997	7
Institutter og foreninger som driver etter-, videre- og spesialistutdanning i psykisk helse	35 656	24
Nasjonale tiltak for forebygging av selvmord og selvskading	6 239	2
Onkologiske faggrupper	1 000	10
Oppfølgingsplan for arbeid og psykisk helse - kunnskapsbaserte mestringskurs	2 500	2
Prosjekter i regi av kompetansesentrene i sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri	8 341	5
Psykisk helse i skolen	23 300	15
Studenter – psykisk helse og rusmiddelbruk	20 000	18
Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i kommunene	76 985	17
Totalsum	179 218	103

Figur 7-2 Antall tilskuddsmottakere pr. type tilskuddsmottaker fra ordninger i kategorien ordninger med åpen konkurranse

7.4 Ordninger som faller utenfor hovedkategoriene

Tre av ordningene er ordninger som faller utenfor hovedkategoriene.

Tabell 7-8 Ordninger som faller utenfor hovedkategoriene (i 1000 kroner)

Tilskuddsordninger / tilskuddsmottakere	Utbetalte tilskuddsmidler
Landsbystiftelsen - Camphill	81 007
CAMPHILL LANDSBYSTIFTELSE I NORGE	81 007
Nordisk Velferdssenter	1 029
Nordens Velferdscenter (NVC)	1 029
Opphold i institusjoner for eldre med særskilte behov	7 581
JØDISK BO- OG SENIORSENTER	2 733
STIFTELSEN MOSSERØDHJEMMET	4 848
Totalsum	89 617

Innenfor disse ordningene ser vi en økning på nesten fire prosent i utbetalte tilskuddsmidler fra 2018 til 2019. Det utbetales til de samme mottakerne som i 2018.

Landsbystiftelsen - Camphill

Helse- og omsorgsdepartementet bidrar med midler til driften av Landsbystiftelsen Camphills tilbud, og størrelsen fastsettes hvert år i statsbudsjettet. Stiftelsen yter lovpålagte tjenester som den enkelte har et rettskrav på å motta. Stiftelsen sentralt fordeler midlene til drift av sine seks landsbyer forskjellige steder i Norge. Tilskuddet finansierer 55 prosent av utgifter til driften. Camphill-bevegelsen har sitt utspring i antroposofisk tenkning, og ble stiftet i 1939 i Skottland. Siden har bevegelsen spredt seg verden over. Den norske stiftelsen ble grunnlagt i 1966, og har fått tilskudd over egen post i statsbudsjettet siden 2002.

Nordens Velferdssenter

Tilskuddet gis som en del av Norges avtale med Nordisk Ministerråd og som bidrag til nordisk samarbeid. Senteret finansieres delvis av Nordisk Ministerråds årlige budsjetter og delvis gjennom nasjonal finansiering. Tilskuddet utbetales av Helsedirektoratet etter anmodning fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Nordens Velferdssenter er en del av sosial- og helsesektoren innen Nordisk Ministerråd, med oppdrag å styrke den nordiske velferdsmodellen. Senteret kobler sammen forskning og praksis og formidler kunnskap og erfaringer på sosial- og helsesektoren i Norden (inkludert Åland, Grønland og Færøyene) .

Opphold i institusjoner for eldre med særskilte behov

Tilskuddsordningen ble opprettet i 1996 for å tilgodese religiøse grupper med særskilte behov, og er øremerket for personer i Det mosaiske trossamfunn eller Syvendedags Adventistsamfunn med behov for sykehjems-, korttids- eller dagplass. Formålet med bevilgningen er å bidra til at kommuner i hele landet velger å kjøpe plasser ved Mosserød alders- og sykehjem for adventister og Jødisk Bo- og Seniorsenter. Bevilgningen er en subsidiering av slike plasser for kommunene. De to institusjonen har i de siste årene hatt lav andel av beboere fra andre kommuner enn der institusjonen ligger. For ble det utbetalt 7,6 mill. kroner.

8. Vedlegg: Kunnskaps- og kompetansesentrene innen psykisk helse, rus og vold

8.1 Kunnskaps- og kompetansesentrene innen psykisk helse, rus og vold

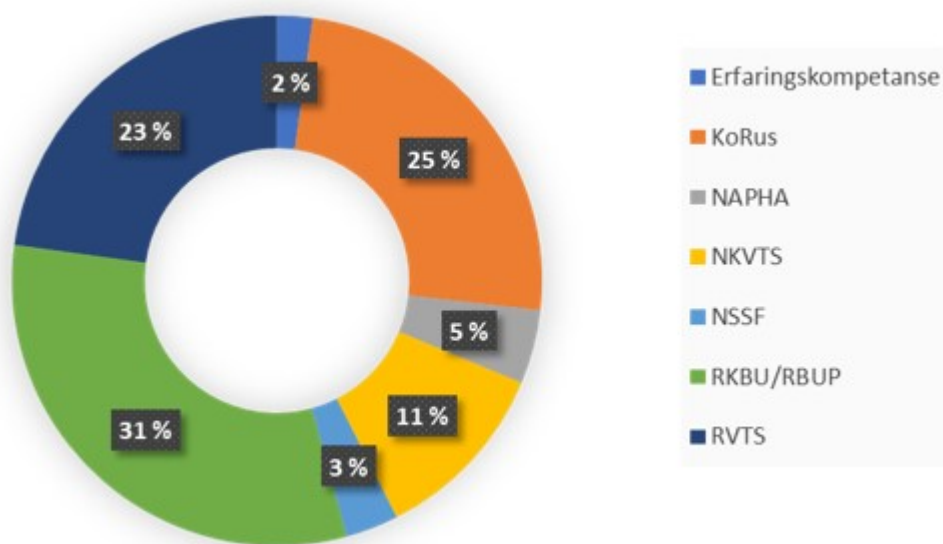
For 2019 er det totalt utbetalt 558,3 millioner til kompetansesentrene innen fagfeltet psykisk helse, rus og vold som mottar øremerkede tilskuddsmidler over statsbudsjettet kap. 765. Endringen fra 2018 er en økning på 5,7 prosent.

De regionale kompetansesentra rus (KoRus) mottar også (inkludert i oversikten under) tilskuddsmidler over statsbudsjettets kap. 714. Se tabell 8-1 for fullstendig navn på tilskuddsordning/kompetansesenter.

Formålet med bevilgningene til nasjonale- og regionale kunnskaps- og kompetansesentre innen psykisk helse-, rus- og voldsområdet er å styrke kunnskapsgrunnlaget, sikre kunnskapsformidling og bidra til kompetanseheving i ulike deler av tjenesteapparatet. God og likeverdig tilgang på oppdatert kunnskap i tjenestene trekkes også frem i statsbudsjettet.

Figur 8-1 viser prosentvis andel av tilskuddsmidler per tilskuddsordning for kompetansesentrene innen fagfeltet psykisk helse, rus og vold som mottar øremerkede tilskuddsmidler over statsbudsjettet kap. 765.

Kompetansesentrene fremkommer også i *vedlegg 7 Andre tilskuddsmottakere*, men vi har valgt å vise helheten for den aktuelle porteføljen med de aktuelle sentrene også i eget vedlegg her.

Figur 8-1 Prosentvis andel av tilskuddsmidler per tilskuddsordning for kompetansesentrene

Følgende 20 kompetansesenter innen fagfeltet psykisk helse, rus og vold mottar øremerkede tilskuddsmidler over statsbudsjettet kap. 0765 (og kap. 0714 for KoRus):

Tabell 8-1 Kompetansesentre innen fagfeltet psykisk helse, rus og vold i 2019

Tilskuddsordning / kompetansesenter	Mottaker i 2019	Utbetalt 2018	Utbetalt 2019	Endring
Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid for voksne i kommunene (NAPHA)	NTNU Samfunnsforskning	24 900	25 900	4,0 %
Nasjonalt senter for selvmordsforskning- og forebygging (NSSF)	Universitetet i Oslo	18 200	18 500	1,6 %
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)	NKVTS AS	57 300	64 400	12,4 %
De regionale kompetansesentra rus Region Sør (KoRus Sør)	Blå Kors Borgestadklinikken	20 178	20 787	3,0 %
De regionale kompetansesentra rus Region Midt-Norge (KoRus Midt-Norge)	St. Olavs Hospital HF	20 848	21 550	3,4 %
De regionale kompetansesentra rus Oslo (KoRus Oslo)	Oslo Kommune	16 273	16 000	-1,7 %

De regionale kompetansesentra rus Region Øst (KoRus Øst)	Sykehuset Innlandet HF	22 932	21 540	-6,1 %
De regionale kompetansesentra rus Region Vest, Stavanger (KoRus Vest Stavanger)	Rogaland A-Senter AS	10 096	9 690	-4,0 %
De regionale kompetansesentra rus Region Vest, Bergen (KoRus Vest Bergen)	KORUS Vest Bergen AS	17 061	15 520	-9,0 %
De regionale kompetansesentra rus Region Nord (KoRus Nord)	Universitetssykehuset Nord-Norge HF	21 853	22 400	2,5 %
Regionale ressursentre om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging Region Sør (RVTS Sør)	PILAR: Kompetansetjenesten for psykisk helse og barnevern	23 000	25 550	11,1 %
Regionale ressursentre om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging Region Midt (RVTS Midt)	Helse Midt-Norge RHF	20 700	23 596	14,0 %
Regionale ressursentre om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging Region Øst (RVTS Øst)	PILAR: Kompetansetjenesten for psykisk helse og barnevern	28 600	32 200	12,6 %
Regionale ressursentre om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging Region Nord (RVTS Nord)	Helse Nord RHF	20 900	22 818	9,2 %
Regionale ressursentre om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging Region Vest (RVTS Vest)	Helse Vest RHF	22 000	25 872	17,6 %
Regionale kunnskapssentre for barn og unges psykisk helse Vest (RKBU Vest)	Norce Norwegian Research Centre AS	30 904	32 104	3,9 %
Regionale kunnskapssentre for barn og unges psykisk helse Nord (RKBU Nord)	Universitetet i Tromsø	33 566	33 366	-0,6 %
Regionale kunnskapssentre for barn og unges psykisk helse Øst og Sør (RBUP)	PILAR: Kompetansetjenesten for psykisk helse og barnevern	87 971	88 503	0,6 %
Regionale kunnskapssentre for barn og unges psykisk helse Midt-Norge (RKBU Midt-Norge)	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet NTNU	25 605	26 027	1,6 %
Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse (Erfaringskompetanse)	Mental Helse	11 500	12 000	4,3 %

Tilskuddsrapport 2019

Utgitt

[Dato]

Bestillingsnummer

PUBLIKASJONSNUMMER:

Utgitt av

Helsedirektoratet

Telefon: 47 47 20 20

(fra utlandet: +47 477 06 366)

Oslo

Helsedirektoratet

Postadresse

Pb. 220 Skøyen, 0213 Oslo

Besøksadresse

Vitaminveien 4, 0483 Oslo

Trondheim

Helsedirektoratet

avd. Helseregistre

avd. Komparativ statistikk og
styringsinformasjon

Postboks 6173, Torgarden

7435 Trondheim

Besøksadresse

Forsidefoto

Navn xxxxx

Design

Itera as

www.helsedirektoratet.no